

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Michal Šušák

Trestný čin krádeže podle § 205 trestního zákoníku

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 3. 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 3. 2013

Michal Šušák

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu JUDr. Bc. Jiřímu Říhovi, Ph.D. za vedení diplomové práce a také za jeho podporu, trpělivost, rady a inspiraci.

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Historický vývoj právní úpravy trestného činu krádeže.....	10
2.1	Nejstarší světové právní prameny.....	10
2.2	Římské právo	12
2.2.1	Crimina a delicta	12
2.2.2	Furtum	12
2.2.2.1	Význam v římském právu.....	12
2.2.2.2	Subjektivní a objektivní prvek.....	13
2.2.2.3	Typy furta a žaloby z nich příslušející.....	14
2.2.2.4	Další delicta postihovaná v rámci furta	15
2.3	Vývoj právní úpravy trestného činu v českých zemích.....	16
2.3.1	Feudalismus.....	16
2.3.2	Stavovská společnost.....	17
2.3.2.1	Počátky právní úpravy ve stavovské společnosti	17
2.3.2.2	Práva městská	18
2.3.3	Úprava trestného činu krádeže v období od feudálního absolutismu do roku 1918.....	19
2.3.4	Právní úprava krádeže po vzniku Československa	20
2.3.5	Trestní zákon z roku 1961	22
2.3.6	Vývoj terminologie v úpravě trestného činu krádeže v druhé polovině 20. století.....	23
3	Trestný čin krádeže	25
3.1	Majetkové trestné činy.....	25
3.2	Krádež (§ 205 TrZ).....	26
3.3	Rozbor odborné diskuse, již vyvolala nová formulace trestného činu krádeže	28

3.3.1	§ 205 odst. 1 TrZ a § 205 odst. 2 TrZ	28
3.3.2	§ 205 TrZ a § 419 TrZ.....	31
3.3.3	Časová působnost trestních zákonů při rozhodování ve věci samé a souvislost s novou úpravou trestného činu krádeže	33
3.3.4	Stanoviska Nejvyššího soudu České republiky	35
3.3.4.1	K § 419 TrZ ve spojitosti s krádeží.....	35
3.3.4.2	K § 205 TrZ a dvěma samostatným skutkovým podstatám v něm obsaženým.....	36
3.3.5	Novelizace trestního zákoníku zákonem č. 330/2011 Sb.	38
3.4	Trestněprávní charakteristika krádeže	39
3.4.1	Objekt trestného činu krádeže.....	39
3.4.2	Objektivní stránka trestného činu krádeže	40
3.4.2.1	Jednání při trestném činu krádeže	40
3.4.2.2	Hmotný předmět útoku a zmocnění se ho v některých specifických případech	41
3.4.2.3	Alternativní znaky zakládající trestní odpovědnost	44
3.4.2.3.1	§ 205 odst. 1 písm. a) TrZ	44
3.4.2.3.2	§ 205 odst. 1 písm. b) TrZ.....	45
3.4.2.3.3	§ 205 odst. 1 písm. c) TrZ	46
3.4.2.3.4	§ 205 odst. 1 písm. d) TrZ.....	47
3.4.2.3.5	§ 205 odst. 1 písm. e) TrZ	48
3.4.2.3.6	§ 205 odst. 2 TrZ	49
3.4.2.4	Následek trestného činu krádeže	49
3.4.2.5	Příčinná souvislost.....	51
3.4.2.6	Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 3, 4 a 5 TrZ.....	52
3.4.2.7	Trestní odpovědnost a bagatelní delikty	54
3.4.3	Subjektivní stránka trestného činu krádeže.....	55

3.4.4	Pachatel trestného činu krádeže	57
3.4.5	Vývojová stadia trestného činu krádeže.....	57
3.4.6	Pokračování v trestném činu krádeže v souvislostech.....	60
3.4.7	Trestná součinnost více osob na krádeži.....	62
3.4.7.1	Nepřímý pachatel.....	62
3.4.7.2	Spolupachatelství při krádeži.....	63
3.4.7.3	Účastenství při krádeži	66
3.4.7.4	Další formy trestné součinnosti na krádeži v podobě trestných činů definovaných ve zvláštní části trestního zákoníku....	68
4	Závěr	71
	Seznam zkratk	75
	Seznam použité literatury a pramenů.....	76
	Název diplomové práce v anglickém jazyce.....	78
	Abstract	79
	Abstrakt.....	81
	Klíčová slova – key-words.....	83

1 Úvod

Trestný čin krádeže jako téma pro mou diplomovou práci jsem zvolil proto, že jde o tematiku vždy aktuální a významnou. V běžném životě se krádež vyskytuje velmi hojně, často je jí ovšem nazýváno jednání, které skutkovou podstatu trestného činu krádeže nenaplnuje. Úprava majetkových trestných činů, tedy i krádeže, je však v trestním zákoníku velmi konkrétní a komplexní, navíc tam kde jsou pochybnosti, napomáhá správnému výkladu zákona judikatura. V tomto smyslu jsem se pokusil o ucelený a přehledný výklad tématu s přihlédnutím k ustanovením jak zvláštní, tak obecné části trestního zákoníku.

Některé trestné činy upravené trestním zákoníkem jsou poměrně mladé, krádež k nim však rozhodně nepatří. Vývoj krádeže zachycuji v druhé kapitole této práce, a to nejprve pohledem na nejstarší právní památky, v nichž je krádež zaznamenána, a na právo římské, jež je pro současné právo stále tolik významné. Dále rozpracovávám rozvíjení krádeže v českých zemích od dob feudalismu, přes stavovskou společnost a práva městská, dobu feudálního absolutismu, až do roku 1918. Posléze od vzniku Československa do současnosti, včetně vývoje terminologického, který nastal v druhé polovině dvacátého století a na právo má vliv dodnes.

V současnosti je krádež jedním z nejvýznamnějších trestných činů, čemuž napovídá i její zařazení na samý úvod hlavy páté trestního zákoníku, jež je věnovaná majetkovým trestným činům. Jedním ze základních lidských práv nejen dle Ústavy a Listiny základních lidských práv a svobod, ale i významných mezinárodních dokumentů, je právo vlastnické. Přesto je u nás krádež statisticky¹ dlouhodobě nejčastějším trestným činem. Detailní statistický rozbor, včetně zohlednění ovlivňujících faktorů, je materiálem pro hlubší kriminalistickou analýzu, která ovšem přesahuje rozsah této práce.

Navzdory těmto skutečnostem úprava krádeže v trestním zákoníku, účinná od 1. 1. 2010, již před nabytím účinnosti oprávněně vyvolala řadu pochyb a aplikačních

¹ Kriminalita. *Policie České republiky*. [cit. 31. 3. 2013] Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>>

nejasností a následně byla také novelizována. Novelizaci předcházela mezi odborníky široká diskuze týkající se některých klíčových ustanovení, již završilo až stanovisko Nejvyššího soudu České republiky. Právní úprava s sebou nesla řadu komplikací pro soudy a porušení právní jistoty při aplikaci práva. Jelikož tuto fázi považuji za zajímavou a přínosnou, detailně se ji v této diplomové práci budu věnovat předtím, než přikročím k samotnému rozboru trestněprávních charakteristik trestného činu krádeže. Ten obsahuje detailní výklad jednotlivých ustanovení § 205 trestního zákoníku ve spojení s řadou ustanovení bezprostředně souvisejících a tvoří rozsahem nejvýznamnější část celé diplomové práce.

Cílem této diplomové práce je nabídnout komplexní pohled na úpravu trestného činu krádeže jednak historicky, jednak s detailním zaměřením na dnešní úpravu, aby v odpovídajícím rozsahu analyzovala celé toto téma, které neztrácí na aktualitě, naopak se vyvíjí. Neméně podstatné je zjistit, zda aktuální právní úprava odpovídá potřebám společnosti, je jasná a srozumitelná a plní svůj účel.

V práci je citována řada judikátů, na některých místech včetně uvedení konkrétních ustanovení zákona. V případech takových soudních rozhodnutí, která byla vydána v době účinnosti trestního zákona z roku 1961 a jsou v práci doslovně citována, jsou v citacích zákonná ustanovení tohoto zákona přečíslována podle aktuálního trestního zákoníku.

Trestní zákoník je stále velice mladým právním pramenem a je možné, že dojde k dalším jeho úpravám, po kterých část odborné veřejnosti volá. Také čeho by se tyto úpravy měly týkat a do jaké míry jsou potřeba, je předmětem zkoumání této práce.

Text diplomové práce je dokončen k právnímu stavu ke dni 31. 3. 2013.

2 Historický vývoj právní úpravy trestného činu krádeže

2.1 Nejstarší světové právní prameny

Krádež rozhodně není „vymožeností“ moderní doby. Vynalézavost člověka samozřejmě vede k tomu, že se množí způsoby, kterými se lidé snaží obohatit na úkor druhých a na něž se zákonodárci snaží reagovat. Zmínky o krádeži však přinášejí už starověké prameny práva, jako například nejproslulejší právní památka Mezopotámie, zákoník krále Chammurapiho, který na jejím území vládnul v 18. století před naším letopočtem, v době vlády Starobabylonské říše.

Trestních zákonů je v Chammurapiho díle nápadně mnoho, což souvisí s výraznou snahou o udržení veřejného pořádku. Prolínají se s ustanoveními majetkoprávními, rodinného práva atd. Velmi stručně, trestní právo bylo projevem vladařovy suverenity, místo v něm nemělo prominutí poškozeného ani lítost pachatele, vypořádání situace bylo plně pod úřední kontrolou. Tvrdě byla uplatňována zásada odvety, a to buď uložením stejné újmy jako byla způsobena („oko za oko, úd za úd, zub za zub“) nebo trest alespoň náznakem vyjadřující spáchaný čin. Velmi časté byly tresty výstražné, kruté, mrzačící i život ohrožující. Výjimkou nebyl ani trest smrti, avšak časté byly také tresty majetkové, zejména peněžité, a jiné. V případě neschopnosti splnit peněžitý trest mohla nastat záměna za trest smrti, případně prodej do otroctví. Výrazným rysem zákoníku bylo také odstupňování odpovědnosti podle rozdílného třídního postavení pachatele nebo poškozeného. Zákoník je kazuistický a právní úprava není komplexní, chybí mimo jiné i úprava prosté krádeže, která byla patrně s řadou jiných případů řešena obyčejovým právem, soudní judikaturou nebo zvláštními akty vydávanými vladařem. Systematické uspořádání zákoníku je minimální, přesto v něm lze najít několik kategorií trestných činů, mezi nimiž i ty majetkové.² Chammurapi upravil zvláštní případy krádeže jednak v úvodu zákoníku (v šestém, sedmém a osmém článku), jednak mezi téměř posledními předpisy (články 259 a 260):

² KLÍMA, J. *Zákony Chammurapiho*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1954, str. 165-169

„6. Jestliže někdo ukradl majetek boha nebo paláce, tento člověk bude usmrcen; také ten, kdo ukradenou věc od něho přijal, bude usmrcen.

7. Jestliže si někdo koupil nebo přijal do úschovy buď stříbro nebo zlato nebo otroka nebo otrokyni nebo dobytče nebo ovci nebo osla nebo cokoliv od (nedospělého) syna plnoprávního občana nebo od otroka plnoprávního občana beze svědků a bez smlouvy, tento člověk je zloděj a bude usmrcen.

8. Jestliže někdo ukradl buď dobytče, nebo ovci, nebo osla, nebo vepře, nebo loď, ať je to majetek boží, ať je to majetek paláce, zaplatí třicetinásobek této věci; jestliže je to majetek neplnoprávního občana, nahradí desetinásobek toho; jestliže zloděj nemá, co by dal, bude usmrcen.“³

„259. Jestliže někdo ukradl pluh v občině, zaplatí majiteli pluhu pět šekelů stříbra.

260. jestliže ukradl rádlo nebo brány, zaplatí tři šekely stříbra.“⁴

Výjimkou tedy nebylo trestat některé typy krádeže trestem smrti, uplatnil se zde i peněžitý trest, jehož výše byla závislá na tom, jednalo-li se o majetek vladařského paláce nebo nevolníka. Na nesplnění tohoto trestu se opět vázal trest smrti. Naopak peněžité tresty za některé trestné činy byly poměrně nízké. Zákoník upravoval i některé kvalifikované případy krádeže, jako například krádež vloupáním (čl. 21), kdy pachatel byl trestán zazděním do otvoru, který si připravil a kterým vnikl do domu, nebo krádež při požáru (čl. 25) trestána hozením pachatele do ohně. Vedle krádeže v zákoníku můžeme najít i ustanovení o zpronevěře a podvodu.⁵

³ BALÍK, S., BALÍK ml., S. *Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 32

⁴ BALÍK, S., BALÍK ml., S. *Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 37

⁵ KLÍMA, J. *Zákony Chamurapiho*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1954, str. 171-173

2.2 Římské právo

2.2.1 Crimina a delicta

O poznání propracovanější úpravu přináší dodnes inspirativní právo římské. Úprava krádeže, zvané latinsky furtum, prošla dlouhým vývojem, který se podepsal na její vysoké úrovni. V první řadě je nutné poznamenat, že oproti dnešku římské právo původně odlišovalo jednak crimina e jednak delicta. Termín crimina zahrnoval veřejné trestné činy, za které byly považovány útoky na společenský řád ohrožující celý stát (vražda, velezrada a jiné). Na druhou stranu delicta byla soukromé trestní činy, protiprávní jednání útočící na zájmy jednotlivců.⁶ Tam, kde převažuje veřejný zájem, byl bezprávný čin, třeba směřoval proti soukromníkovi, stíhán jako zločin řízením a trestem veřejným. Bezprávné činy, na něž stát takto nereagoval, byly stíhány v procesu soukromém.⁷ Do skupiny delicta patřila i krádež, šlo tedy o soukromý protiprávní čin, proto se následující výklad soustředí na tuto část a crimina nechává stranou.

2.2.2 Furtum

2.2.2.1 Význam v římském právu

Podle definice klasického právníka Paula se za furtum pokládalo jakékoli protiprávní nakládání s věcí v úmyslu obohatit se, zahrnovalo tedy i další bezprávné činy, jako zpronevěru věci do detence svěřené depozitáři, komodatáři, poručníkovi nebo zástavnímu věřiteli, o zatajení nalezené věci ztracené, o vědomé přijetí plnění nedluhu (indebitum), o nedovolené užívání věci ve vlastní prospěch při depozitu, půjčce a jiných případech detence (furtum usus) i o „krádež držby“, která nastala, když sám

⁶ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 205

⁷ SOMMER, O. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: Věšhrd, 1946, str. 29-30

vlastník odejmul někomu věc, na jejíž detenci měla tato osoba právo.⁸ Dnešní význam slova krádež tak postihuje jen část furta tak, jak bylo chápáno v římském právu. Z římskoprávního typového rozdělení na furtum rei (protiprávní zmocnění se movité věci bez použití násilí) a furtum usus (krádež užitku) se tato část zabývá pouze prvním z nich.

2.2.2.2 Subjektivní a objektivní prvek

Co se týče subjektivního prvku krádeže, tedy z hlediska pachatele, musel tento při svém jednání splnit dvě podmínky. Šlo zaprvé o zlý úmysl (*dolus malus*), jak je definován stav vědomí člověka, který jednal určitým způsobem navzdory vědomí škodlivých důsledků, které jeho jednání mohlo přinést. Zloděj se stával držitelem ve zlé vůli (*malae fidei possessor*), což znamenalo nesplnění jedné z podmínek vydržení věci. Aspekt vědomí byl velmi významný, krádež nebylo možné spáchat z nedbalosti, dále nejednal například dolózně ten, kdo se zmocnil věci, kterou pokládal za svou vlastní. Římské právo pamatovalo v této souvislosti i na případy, které dnes nazýváme skutkovým omylem pozitivním. Tehdejší úprava stanovila, že pokud se například někdo zmocnil vlastní věci, kterou však nesprávně pokládal za cizí, nejednalo se o krádež, protože objektivně nedošlo k bezpráví. Druhou podmínkou byla vůle obohatit se krádeží (*animus lucri faciendi*), případně vůle ukrást (*animus furandi*) v případech, kdy cílem pachatele nebylo obohacení. Pod tímto si můžeme představit například případy, kdy zloděj krade a následně věc zničí. Nezáleželo na pohnutce, která pachatele k tomuto jednání vedla.⁹

Objektivní premisou krádeže byl v první řadě vhodný objekt, tedy movitá věc mající hodnotu vyjádřitelnou v penězích ve vlastnictví jednotlivce (v případě věci patřící státu či obci se jednalo o *crimen*), která nebyla ani věcí posvátnou (pak se jednalo o zločin svatokrádeže, neboli *crimen sacrilegii*) či věcí ničí (*res nullius*), například věci derelikvované, které bylo možno volně okupovat a nabýt tak k nim vlastnické právo. Ze soukromého deliktu krádeže se vydělovaly také krádež zvířete

⁸ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 262

⁹ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 262

SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 207

ze stáda nebo stáje (crimen abigeatus) či zmocnění se věci po zemřelém (crimen expilatae hereditatis). Přes pokus klasického římského právníka Sabina se furtum nevztahovalo na nemovitosti, zahrnovalo však odvedení osoby podrobené cizí moci (persona alieni iuris). Dalším objektivním předpokladem uskutečnění krádeže bylo skutečné působení na věc (contrectatio rei), tedy projevení animus furandi určitými činy a fyzické zmocnění se věci proti vůli vlastníka.¹⁰

2.2.2.3 Typy furta a žaloby z nich příslušející

Systematicky jsou v římském právu krádeže věci děleny na několik základních druhů. Základní dvojicí byly krádež zjevná (furtum manifestum) a krádež nezjevná (furtum nec manifestum). Klíčovým rozdílem zde bylo, zda zloděj byl či nebyl chycen při činu.¹¹ Významnou roli tehdy stále hrála v obraně proti krádežím svémoc, která začala být potírána až koncem republiky nebo začátkem císařství – Zákon XII desek ji jen omezoval přesným stanovením, kdy se k ní bylo možno uchýlit. Konkrétně bylo možné zabít toho zloděje, který kradl v noci (fur nocturnus) nebo, za povinného volání o pomoc a s přivoláváním svědků, pokud se ve dne bránil se zbraní v ruce¹². Stíhání v soukromém procesu mělo základ v civilním právu nebo později také v praetorském ediktu. Cílem nebyla náhrada škody, ale trest, a to peněžitou pokutou (poena) připadající poškozenému.¹³

Z furta příslušely dvě žaloby, actio furti a condictio furtiva. První z nich byla infamující (odsouzeného postihovala zprostředkovaná újma na cti, tzv. infamia mediata) a poenální žalobou, která zněla na čtyřnásobek hodnoty ukradené věci u krádeže zjevné (actio furti manifesti) a na dvojnásobek u nezjevné (actio furti nec manifesti), druhá žaloba sloužila k vymáhání vrácení ukradené věci a plné náhradě škody, šlo o tzv. žalobu reipersekutorní. Dalšími dvěma druhy krádeže byly furtum conceptum v případě nalezení věci u osoby, která není zlodějem (actio furti concepti miřila

¹⁰ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 207

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 262, str. 338

SOMMER, O. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: Věšhrd, 1946, str. 97

¹¹ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 208

¹² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 114

¹³ SOMMER, O. *Učebnice soukromého práva římského: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: Věšhrd, 1946, str. 30

proti tomu, u koho byla nalezena) a *furtum oblatum* při podstrčení věci třetí osobě (*actio furti oblati* směřovala proti tomu, kdo věc podstrčil). Obě tyto žaloby zněly na trojnásobek hodnoty dotyčné věci. Poslední dvojicí byly *furtum prohibitum*, žaloba *actio furti prohibiti* zněla proti tomu, kdo se bránil domovní prohlídce za účelem nalezení kradené věci, a závěrem *furtum non exhibitum*, v tomto případě zněla žaloba *actio furti non exhibendi* proti tomu, kdo nepředložil soudu věci nalezené při domovní prohlídce. K žalobám *actio furti* byl aktivně legitimován každý, kdo měl právní zájem na tom, aby věc nebyla ukradena. Pasivně legitimován byl jak zloděj, tak kumulativně každý, kdo mu pomáhal radou či skutkem (zde můžeme najít inspiraci pro dnešní úpravu účastenství), nebyly však pasivně zděditelné. Naproti tomu žaloba *condictio furtiva* pasivně zděditelná byla, podat ji však mohl jen vlastník ukradené věci nebo zástavní věřitel.¹⁴ Dále vedle těchto žalob existovala například zvláštní žaloba *actio rerum amotarum*, podávaná po skončení manželství při krádeži mezi manželi z toho důvodu, že mezi nimi nebylo možno užívat infamujících a poenálních žalob.¹⁵

Výčet těchto typů krádeže a žalob, kterými se postižený mohl domáhat svého práva, dokazuje vyspělost tehdejší právní úpravy, která byla připravena na různé eventuality. Toto je důkazem vývoje, kterým římské právo procházelo ve snaze o komplexní úpravu všech společenských vztahů.

2.2.2.4 Další delicta postihovaná v rámci furta

Kromě krádeže v kategorii *delicta* nalezneme mimo jiné i podvod nebo loupež, které byly původně stíhány v rámci krádeže. Sama krádež patřila mezi delikty civilní, jejichž základ ležel v obyčejovém právu a zákonech, zatímco později oddělené podvod (*dolus*) a loupež (*rapina*) mezi delikty praetorské, vzniklé v rámci činnosti magistrátů. Loupež zavedl jako samostatný delikt v r. 76 před naším letopočtem praetor peregrinus Lucullus, proti pachateli zněla opět *condictio ex causa furtiva* na vydání uloupených věcí a nově *actio vi bonorum raptorum* ve třech variantách (odlišných co do výše náhrady škody) v závislosti na době jejího podání. Podvod přišel na řadu jen o deset let

¹⁴ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 208-209

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 262-263

¹⁵ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 140

později, kdy delikt zavedl praetor Aquilius Gallus včetně žaloby actio doli, kterou se podvodu čelilo.¹⁶ Docházelo tak k postupnému vývoji římského práva a poznávání nových skutkových podstat, které zná i dnešní právo.

2.3 Vývoj právní úpravy trestného činu v českých zemích

2.3.1 Feudalismus

Po tomto všeobecném historickém úvodu je následující výklad zaměřen na vývoj trestního práva a konkrétně postihování trestného činu krádeže v českých zemích od raného a rozvinutého feudalismu, přes období stavovské, po feudální absolutismus a kapitalismus.

V Českém státě „feudální právo vyjadřovalo především zájmy feudálů, chránilo jejich moc ekonomickou, feudální stát a náboženství jako výraz feudální ideologie.“¹⁷ Základem právních vztahů bylo především vlastnictví a držba půdy. Právní úprava byla tvořena soustavou předpisů, obyčejů a norem upravujících právní vztahy feudálů, měšťanů i poddaných k vlastnictví movitému i nemovitému. Jako v jiných oblastech, tak i v právu trestním přežívaly obyčeje předstátní společnosti, které navíc transformací do feudální společnosti nabývaly nový obsah a byly aplikovány v zájmu státu a šlechty. Projevem toho bylo, vedle přispění k už tak vysoké míře nepřehlednosti právní úpravy, také rozdílné hodnocení pachatele a deliktů podle společenského postavení subjektu, respektive podle objektu útoku.¹⁸ Výjimkou v tomto rozdílném hodnocení nebyla ani krádež, jejíž úpravou se zabývala a řadu ustanovení o zlodějích obsahovala například Statuta Konrádova z roku 1189, kde bylo zakotveno i účastenství na trestném činu krádeže a rovné trestání zlodějů a jejich „společníků a nadržovačů“¹⁹ (přesto tam ani jinde nebyla krádež definována).

¹⁶ SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 208, str. 212-213

¹⁷ MALÝ, K., SIVÁK F. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: H&H, 1992, str. 164

¹⁸ MALÝ, K., SIVÁK F. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: H&H, 1992, str. 213-214

¹⁹ ADAMOVIČ, K., SOUKUP L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, str. 26

2.3.2 Stavovská společnost

2.3.2.1 Počátky právní úpravy ve stavovské společnosti

Úkoly trestního práva ve stavovské společnosti byly, stejně jako v jiných oblastech právního řádu, určovány zájmy vládnoucích vrstev. Klíčovou otázkou složité právní úpravy byla stejně složitá ochrana vlastnictví. Postihována byla řada majetkových trestných činů, namátkou lze zmínit pytláctví, faleš (podvod), lichvu či zpronevěru.²⁰ Avšak „nejdůležitějšími delikty proti majetku movitému, a to jak svou nebezpečností, tak i výskytem, byly delikty krádeže a loupeže“²¹. Rozdílem bylo, že krádeží bylo protiprávní odnětí cizí věci movité k svému užitku a bez svolení držitelova, a to skrytě, zatímco loupež byla veřejná a zpravidla na silnici s použitím násilí. Definici krádeže však v právu zemském nenajdeme, nejspíše z toho důvodu, že její podstata byla zjevná.

Majetkovou trestnou činností se zabývá Rožmberská právní kniha pocházející ze 13. a 14. století.²², v jejíž osmé kapitole je zmiňováno i pohánění jak za zlodějstvo, tak za loupež i další trestné činu zasahující do vlastnického práva.²³ Termíny krádeže a loupeže se prolínaly, k objasnění nedošlo ani ve Vladislavském zřízení zemském z roku 1500, které množství skutkových podstat spíše zkomplikovalo ustanovením o pychu. Obvyklým byl hrdelní trest, zlodějovo jmění propadalo ve prospěch majitele pozemku, kde ke krádeži došlo, jeho pozemky zvykaly připadat králi. Postupem času byla omezována svépomoc, v některých případech podobných úpravě římskoprávní (noční krádež, krádež pachatelem bránícím se zbraní) však přežívala, upravena byla ještě ve Svatováclavské smlouvě z roku 1517. Přepracované zemské zřízení z roku 1549 již rozlišilo pozdější dělení krádeže a loupeže, tedy zlodějství domácího a silničního. V tomtéž duchu řešilo tento problém Obnovené zřízení zemské z roku 1627.²⁴

²⁰ MALÝ, K., SIVÁK F. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: H&H, 1992, str. 119

²¹ MALÝ, K. *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1989, str. 159

²² MALÝ, K. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995, str. 25

²³ MALÝ, K. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995, str. 46

²⁴ FRANCEK, J. *Velké dějiny země Koruny české*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2011, str. 169-171

2.3.2.2 Práva městská

Značná pozornost deliktu krádeže byla věnována v právu městském. Práva městská království českého, Koldínův zákoník vzniknuvší v roce 1579, přinesla zdařilou právní úpravu inspirovanou římským právem, jež krádež definovala jako „Istivé dotýkání cizí věci mohovité, kteréž působí a děje se bez dovolení pána té věci, k nabytí jakéhožkoli zisku z požívání jejího“²⁵ Obširněji se Koldín věnoval také osobě pachatele. Nabádal například dle Staroměstské zásady soudce k přihlédnutí k minulosti pachatele, stanovil věkové hranice trestní odpovědnosti, do jejichž dosažení nemůže být pachatel krádeže potrestán trestem smrti. Zajímavým odkazem na římské právo je vyloučení trestnosti krádeže mezi blízkými příbuznými z důvodu nemožnosti použití žaloby, která byla *actio famosa*. Řešením tak mohlo být pouze užití soukromoprávní žaloby z neoprávněné dispozice s majetkem. Trestem za krádež bylo oběšení, ale mohlo dojít i ke zmírnění trestu nebo, v některých specifických případech, k uložení jiného potrestání. Stejně trestány byly i různé formy účastenství, což platilo i o právu zemském. Zachována byla i možnost svépomoci v obvyklých klasických případech.²⁶

Ve stavovském právu nebyla výslovně definována ani loupež. „Trestnost loupeže byla stejná jako krádež. Také její pachatelé byli trestáni smrtí.“²⁷ V městském právu se ji Koldín pokusil definovat, pachatelem loupeže byl ten, kdo aniž by svou oběť zabil, „statek druhému pobeře, z šatův ho svleče, oblaupí“²⁸. Obdobně i podle něj byli loupežníci trestáni smrtí.²⁹

²⁵ FRANCEK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2011, str. 171

²⁶ FRANCEK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2011, str. 171

MALÝ, K. *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1989, str. 161-162

²⁷ MALÝ, K. *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1989, str. 164

²⁸ MALÝ, K. *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1989, str. 164

²⁹ MALÝ, K. *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1989, str. 164

2.3.3 Úprava trestného činu krádeže v období od feudálního absolutismu do roku 1918

Na právní úpravě stavovské byla založena i trestněprávní úprava v době feudálního absolutismu. Zákoník vydaný v roce 1707 Josefem I. měl platnost pouze podpůrnou, teprve Tereziánský zákoník z roku 1768 vycházející z „Josephiny“ a ještě starší „Ferdinandey“ vydané Ferdinandem III. zrušil a formálně nahradil předchozí prameny trestního práva. Materiálně šlo o pramen zaostalý a zachovávající přežitky feudálního pojetí.³⁰ Dle Constitutio criminalis Theresiana byla krádež páchána, „když někdo z podvodného a zjištěného oumyslu cizí mohovitý statek, nechť jsou peníze, dobytek aneb nábytek, jaké by to koli jméno míti mohlo, proti vůli vlastněnce tajně aneb veřejně bere a odjímá a nemá se při tom žádný rozdíl dělati, zdaliž kdo osedajícimu vlastněnci něco odcizí aneb z ležící pozůstalosti k újmě dědice aneb z bezděčných naší komoře případných statků něco ukradne.“³¹ Krádeže rozlišoval zákoník těžší a lehčí, o postihu zlodějů, mezi něž byli počítáni i pachatelé zpronevěry a podvodníci, rozhodovala císařovna Marie Terezie, a to udělení kapitálních trestů nebo i trestů mírnější formy.³² Naopak zlomem byl Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně Josefa II. z roku 1787, který se mohl chlubit úplností, stručností a dokonalostí. Změnily se cíle i způsoby trestání, jejich udílení bylo vedeno jednak zásadou úměrnosti mezi společenskou nebezpečností činu a přísností trestu, jednak snahou o převýchovu pachatele. Zrušeny byly tresty smrti v řízení řádném a ponechány jen v případě výjimečného stavu (po smrti Josefa II. byly v omezené míře opět zavedeny, ne však pro krádež). Poprvé byly u nás plně uplatněny zásady nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege.³³

Dalším významným právním dokumentem je Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803 (vydaný před určitými úpravami již v roce 1796

³⁰ MALÝ, K., SIVÁK F. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: H&H, 1992, str. 332-333

³¹ FRANCEK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2011, str. 173

³² FRANCEK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2011, str. 173

³³ MALÝ, K., SIVÁK F. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: H&H, 1992, str. 334-335

jako Západohaličský trestní zákoník pro Západní Halič), který přebral a dále rozvíjel podstatné vymoženosti josefínského trestního zákoníku. „Na svoji dobu byl zákoník vynikajícím dílem a ovlivnil vývoj u nás prakticky až do r. 1950, neboť trestní zákoník z r. 1852 byl v podstatě jeho novelou.“³⁴ Byl jeho novelou, zabýval se však jen právem hmotným a procesní úpravu ponechal zvláštní úpravě, dále rozlišoval vedle původních zločinů a přestupků navíc i přečiny. Upravena byla řada majetkových trestných činů, jako zpronevěra, podvod nebo loupež.³⁵ „Kdo pro svůj užitek cizí movitou věc z držení někoho jiného bez jeho přivolení odejme, dopustí se krádeže,“ stálo v zákoníku ohledně obecných okolností krádeže. Ne všechny krádeže však byly zločinem, proto bylo dále stanoveno, že „krádež stává se zločinem buď podle částky, nebo z povahy činu, nebo z vlastností věci odňaté, nebo z vlastností pachatelovy.“³⁶ Prostá krádež měla být trestána šesti měsíci až jedním rokem těžkého žaláře, v případě přitěžujících okolností se mohla doba trvání trestu vyšplhat až do intervalu od jednoho do pěti roků, v extrémních případech dokonce od pěti do deseti let. Krádeže mírnějšího druhu, které nešlo zařadit mezi zločiny, byly trestány jako přestupky prostým či tuhým vězením od jednoho nebo dvou týdnů do šesti měsíců, případně podle okolností mohlo být vězení zostřeno.

2.3.4 Právní úprava krádeže po vzniku Československa

„Po vzniku Československa bylo recepční normou z roku 1918 (čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb. z. a n.) stanoveno, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Na území České republiky platil trestní zákon o přečinech, zločinech a přestupcích z roku 1852 s řadou změn a doplnění, na území Slovenské republiky uherský trestní zákon z roku 1878 a zákon o přestupcích z roku 1879. Jiné zákony platily pro osoby civilní, jiné pro osoby vojenské (vojenský trestní

³⁴ MALÝ, K. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995, str. 159

³⁵ MALÝ, K., SIVÁK F. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918: Díl II, Právo majetkové*. 2. vyd. Praha: H&H, 1992, str. 467-468

³⁶ 117/1852 Ř.z. - Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích. [cit. 31. 3. 2013] Dostupný z WWW: <www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661>

zákon o zločinech a přečinech z r. 1855).³⁷ Roztříštěná právní úprava přiměla stát k přijetí nového trestního zákona, vznikajícího v předchozích dvou letech v rámci tzv. právní dvoutletky, a to podle principů Ústavy 9. května 1948. „Kromě trestního zákona č. 86/1950 Sb. a trestního řádu č. 87/1950 Sb. (o trestním řízení soudním) se jednalo i o trestní zákon správní č. 88/1950 Sb. a trestní řád správní č. 89/1950 Sb.“³⁸

Důležitým aspektem nové právní úpravy bylo, že opustila rakouskou právní kulturu, namísto které přišel vliv sovětský. Projevem toho bylo i pojetí „trestného činu“ oproti dřívějším „zločinům“, kdy vedle formálního naplnění znaků skutkové podstaty byla hodnocena i nebezpečnost činu pro společnost. Od formálního pojetí tak došlo k posunu k materiálně-právnímu pojetí trestného činu.³⁹ Není bez zajímavosti systematika zvláštní části trestního zákona, jež reflektovala význam přikládáný ochraně jednotlivých zájmů. „Na prvním místě byl lidovědemokratický stát se svojí marxistickou ideologií, vládnoucí režim a jeho společenské, hospodářské a sociální uspořádání, výstavba socialismu a zájmy pracujícího lidu. Teprve na dalším místě stál jednatel, jeho život, zdraví a majetek.“⁴⁰

Trestný čin krádeže tak spadl až do osmé hlavy zvláštní části trestního zákona věnované majetkovým trestným činům. Zde je třeba zdůraznit zvláštní rozlišení v závislosti na objektu krádeže. V první řadě bylo opět v duchu ochrany zájmů nejprve státních postihováno rozkrádání a poškozování majetku národního a majetku lidových družstev, až druhořadé bylo postihování klasických krádeží, jež zasahovaly do soukromého vlastnictví osob (ve skutečnosti rozkrádání a poškozování národního majetku a majetku lidových družstev patřilo mezi trestné činy hospodářské, přesto došlo k jejich zařazení k trestným činům majetkovým). Jestliže základní skutková podstata krádeže (§ 247) byla trestána odnětím svobody až na dvě léta, u rozkrádání a poškozování majetku národního a majetku lidových družstev (§ 245 a navazující § 246) mohla být výše trestu až pětiletá. U skutkových podstat kvalifikovaných pak zatímco v případě § 247 bylo stanoveno rozpětí mezi jedním až deseti lety, § 245

³⁷ GŘIVNA, T. Trestní právo hmotné. In BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK a kol., V. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezprávi*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009str. 559

³⁸ KUKLÍK, J. *Dějiny československého práva: 1945-1989*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011, str. 111

³⁹ KUKLÍK, J. *Dějiny československého práva: 1945-1989*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011, str. 111

⁴⁰ KUKLÍK, J. *Dějiny československého práva: 1945-1989*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011, str. 114

stanovil rozpětí mezi pěti až patnácti lety odnětí svobody. Zákon č. 86/1950 Sb. byl o několik let později novelizován, a to zejména zákonem č. 63/1956 Sb. (následující rok přinesl ještě jednu drobnější novelizaci). První z novelizací se týkala i §§ 245 a 246, došlo jí k podrobnějšímu rozpracování skutkových podstat a snížení výše trestů u většiny skutkových podstat, v rámci zájmu na individualizaci trestu s ohledem na pachatele registrujeme však i novou kvalifikovanou skutkovou podstatu týkající se osob zneužívajících postavení veřejného činitele, za níž se ukládal deseti až dvacetiletý trest odnětí svobody. Rozkrádání i poškozování majetku byl věnován zvláštní paragraf (§ 245 a § 245a), navíc „majetek národní a majetek lidových družstev“ byl v těchto paragrafech nahrazen termínem „majetek v socialistickém vlastnictví“.⁴¹ Hodí se dodat, že rok 1957 přinesl i vydání zákona o kárném stíhání rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, dle kterého v některých případech při způsobení škody do maximální výše 500 Kčs mohlo být jeho projednávání svěřeno kárnému orgánu, který o něm jednal jako o kárném provinění.⁴²

2.3.5 Trestní zákon z roku 1961

„Přijetí ústavy z roku 1960 (úst. zákon č. 100/1960 Sb.) nastartovalo novou kodifikační vlnu. V jejím rámci byl přijat i nový trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb.) a nový trestní řád.“⁴³ Systematika nového zákona se velmi podobala předchozí úpravě, lišila se však systematika jednotlivých hlav. A to například „v hlavě druhé (hospodářské trestné činy), kam byly zařazeny trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví, dříve nevhodně zařazené mezi trestné činy majetkové“⁴⁴. V tomto smyslu došlo k nápravě a podle T. Gřivny k jejich správnému zařazení. Do jaké míry bylo toto

⁴¹ GŘIVNA, T. Trestní právo hmotné. In BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK V. a kol., *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009, str. 563-566

⁴² KUKLÍK, J. *Dějiny československého práva: 1945-1989*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011, str. 120

⁴³ GŘIVNA, T. Trestní právo hmotné. In BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK V. a kol., *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009, str. 567

⁴⁴ GŘIVNA, T. Trestní právo hmotné. In BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK V. a kol., *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009, str. 571

zařazení skutečně správné, je však otázkou, protože může být chápáno jako důsledek tehdejšího pokřiveného vnímání různých stupňů ochrany podle vlastníka, které se z právní úpravy s nástupem demokratického režimu vytratilo.

Zákon byl v následujících desetiletích mnohokrát novelizován, velmi významně v porevolučním období v roce 1990, kdy zákonem č. 175/1990 Sb. byl úplně vypuštěn třetí oddíl hlavy druhé dosavadní úpravy, čímž došlo k avizovanému odstranění úpravy trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví zákoníku. Definitivně pak byl nahrazen starý trestní zákon novým trestním zákoníkem publikovaným pod číslem 40/2009 Sb. a účinným od 1. 1. 2010.

2.3.6 Vývoj terminologie v úpravě trestného činu krádeže v druhé polovině 20. století

Zákony č. 86/1950 Sb., č. 140/1961 Sb. a č. 175/1990 Sb. jsou třemi významnými milníky v historii československé poválečné právní úpravy trestního práva. Z hlediska zaměření této práce významnou novelizací byl také zákon č. 557/1991 Sb. Při striktním pohledu pouze na trestný čin krádeže, tedy při ponechání stranou trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví (dříve majetku národního a majetku lidových družstev), lze zaznamenat podstatný vývoj jak v rovině zejména výše a druhů trestů (od pouhé možnosti odnětí svobody přes přidání peněžitého trestu až k doplnění možností potrestání propadnutím věci) a rozpracovanosti jednotlivých skutkových podstat, tak v rovině terminologické. První ze zákonů zmíněných v tomto odstavci hovoří o „zmocnění se cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s vlastní“, v druhém a třetím ze zmiňovaných předpisů se dopouští trestného činu krádeže ten, „kdo si přivlastní cizí věc tím, že se jí zmocní“, kde „přivlastnit“ je pojem věcně nesprávný, protože zloděj se nemůže stát vlastníkem ukradené věci. Poslední předpis přinesl další zásah do terminologie, poprvé se v něm v naší trestní právní úpravě objevil termín přisvojení si věci, zlodějem byl nadále ten, „kdo si přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil.“ D. Císařová k tomu říká: „Po různých diskuzích a kritice v 90. letech došlo ke zdánlivé změně, místo „přivlastnit si“ byl použit rusismus „přisvojit“, což je

zcela směšné a mělo by být odstraněno.⁴⁵ Stejná terminologie však zůstala zachována dodnes a navzdory oprávněné kritice v praxi nečiní problémy. Jako nejvhodnější se však jeví ta zákona č. 86/1950 Sb., tedy „kdo se zmocní cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s vlastní“. „Právě úmyslem nakládat s věcí jako s vlastní se krádež odlišuje od jiného typu deliktu, který se jinak v podstatných znacích objektivní stránky s krádeží shoduje, a sice neoprávněného užívání cizí věci, u něhož se postihuje úmysl s věcí toliko po přechodnou dobu nakládat.“⁴⁶

⁴⁵ CÍSAŘOVÁ, D. Několik zamyšlení nad některými problémy návrhu nového trestního zákona. *AUC Iuridica*, 2007, č. 2, str. 41

⁴⁶ ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. *Trestněprávní revue*, 2009, č.10, str. 291

3 Trestný čin krádeže

3.1 Majetkové trestné činy

Právo vlastnit majetek je jako jedno ze základních lidských práv součástí významných mezinárodních dokumentů, jako je Všeobecná deklarace lidských práv (čl. 17, odst. 1 – „Každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými.“) nebo Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 1 – „Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek.“). Jako základní právo jej v rámci českého právního řádu deklaruje také Listina základních práv a svobod (čl. 11 odst. 1 – „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.“).

Majetková kriminalita se dlouhodobě podílí na celkové kriminalitě páchané na území ČR více než 60 procenty.⁴⁷ V trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., dále jen TrZ) účinném od 1. 1. 2010 tedy její úprava zaujímá významnou pozici. S ochranou vlastnického práva se v něm setkáme na více místech, mimo jiné například v hlavě věnované trestným činům hospodářským. Konkrétně majetkové trestné činy, jejichž druhovým objektem jsou majetkové zájmy, najdeme v páté hlavě zvláštní části trestního zákoníku nazvané Trestné činy proti majetku. Chrání především vlastnictví, tj. věci movité i nemovité, majetek jako celek, tedy soubor všech majetkových hodnot, i nehmotné statky.

Trestné činy obsažené v hlavě páté trestního zákoníku lze z hlediska vymezení objektivní stránky dělit do čtyř základních skupin, ačkoli systematika zákoníku toto dělení nijak nezohledňuje. Jsou jimi obohacovací trestné činy, poškozovací trestné činy, neoprávněné užívání a podílnické trestné činy a trestné činy postihující legalizaci výnosů. Pro tuto práci stěžejní kategorii, jelikož právě sem spadá krádež, tvoří trestné činy obohacovací, jejichž základem je jednání obohacovací na úkor cizího majetku.⁴⁸

⁴⁷ Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2011

⁴⁸ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 158-159

Krádež je nejtypičtějším trestným činem proti majetku a z policejních statistik vyplývá, že je také nejrozšířenější.⁴⁹

3.2 Krádež (§ 205 TrZ)

V trestním zákoníku je krádež upravena hned v úvodu hlavy věnované trestným činům proti majetku, a to v § 205 s přihlédnutím ke znakům krádeže uvedeným v obecné části zákoníku. Kompletní znění § 205 je následující:

§ 205 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,

b) čin spáchá vloupáním,

c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,

d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo

e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

⁴⁹ Kriminalita. Policie České republiky. [cit. 31. 3. 2013] Dostupný z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.

Toto znění však do našeho právního řádu zavedla až novela trestního zákoníku provedená zákonem č. 330/2011 Sb., jež nabyla účinnosti k 1. 12. 2011. Upraven byl druhý odstavec, věnující se postihu recidivy. Konkrétně slova „takový čin“ nahradila formulaci „čin uvedený v odstavci 1“, která se ukázala být velmi problematickou a stala se předmětem odborných diskuzí a zdrojem výhrad a kritik ještě předtím, než TrZ nabyl účinnosti. Ke změně došlo na základě požadavků praxe, jak avizuje i důvodová zpráva⁵⁰ ke zmiňované novelizaci. Úzce spojen byl tento terminologický nedostatek s problémem systematickým, kdy netypicky a odlišně od dlouhodobě platné předchozí úpravy došlo k vytvoření dvou samostatných (základních) skutkových podstat trestného činu krádeže. Právě těmto problémům a rozdílu mezi úpravou trestního zákona (č. 140/1961 Sb., dále jen tr. zák.) a aktuálního TrZ, jednak v původní a jednak v novelizované podobě, je věnována následující část této práce. Jelikož TrZ přejímá významnou část ustanovení věnované krádeži ze zmiňovaného trestního zákona, za účelem snadnější orientace v následujícím výkladu připomínám znění této předchozí úpravy:

⁵⁰ Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. [cit. 31. 3. 2013] Dostupný na stránkách Poslanecké sněmovny ČR z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=69605>>

§ 247 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

a) způsobí tak škodu nikoli nepatrnou,

b) čin spáchá vloupáním,

c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,

d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo

e) byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

3.3 Rozbor odborné diskuse, již vyvolala nová formulace trestného činu krádeže

3.3.1 § 205 odst. 1 TrZ a § 205 odst. 2 TrZ

Před zaměřením pozornosti na nynější právní úpravu je zapotřebí věnovat pozornost již shora nastíněnému problému, který v české právní úpravě existoval, a který odstranila až novelizace účinná od 1. 12. 2011. Podle původního znění TrZ spáchal přečin krádeže vymezený v dle § 205 ten, kdo si přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil a splnil jednu či více z podmínek uvedených v bodech a) až e) prvního

odstavce, za což hrozil pachateli trest odnětí svobody až na dvě léta, trest zákazu činnosti nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Přečinu krádeže se však dopustil podle druhého odstavce i ten, kdo si присvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Za toto jednání hrozilo odnětí svobody na šest měsíců až tři léta, tedy trest přísnější než v předchozím případě.

Došlo tak k vyjmutí recidivy, jako jedné z alternativních podmínek trestnosti krádeže, z prvního odstavce a jejímu přesunutí do nově vytvořeného samostatného odstavce, zakládajícího však novou samostatnou skutkovou podstatu, navíc „obohacenou“ o formulaci „čin uvedený v odstavci 1“, která situaci ještě zkomplikovala. V důvodové zprávě pro to nalezneme strohé vysvětlení, podle kterého je recidiva ve formě odsouzení nebo potrestání v posledních třech letech znakem přísněji trestané samostatné skutkové podstaty krádeže. Termín „samostatná“ ovšem české trestní právo ve spojitosti se skutkovou podstatou neužívá a podle závažnosti trestných činů, jež charakterizují, rozlišuje skutkové podstaty základní a speciální, a to privilegované a kvalifikované. „Kvalifikované skutkové podstaty jsou tvořeny znaky základní skutkové podstaty a nějakým dalším znakem, který typizuje vyšší stupeň nebezpečnosti činů jím charakterizovaných pro společnost.“⁵¹ Takovou strukturu najdeme například u recidivy trestných činů zpronevěry (§ 206 TrZ) či podvodu (§ 209 TrZ) v druhých odstavcích paragrafů jím věnovaných, charakterizujících recidivu jako podmínku použití vyšší trestní sazby pouze tehdy, kdy je zároveň naplněna i základní skutková podstata uvedených trestných činů („spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“).

O tento typ se však v případě ustanovení § 205 odst. 1 a odst. 2 TrZ nepochybně nejednalo. Detailně se tomuto problému věnoval J. Říha, podle nějž „nejde o dvě skupiny znaků, z nichž by jedna současně vždy byla obsažena i ve druhé skupině, nejde tak o jeden kruh znaků vnořený do druhého, ale jde o tzv. křížící se kruhy znaků, protože uvedené skupiny mají společné pouze některé znaky a jiné nikoli. Jsou-li tedy naplněny znaky druhého odstavce, nemusejí nutně být naplněny znaky prvního odstavce a naopak.“⁵² Podle autora „ustanovení § 205 odst. 2 TrZ mělo být pouze samostatnou

⁵¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Linde, 2008, str. 139

⁵² ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. *Trestněprávní revue*, 2009, č.10, str. 295

obměnou ustanovení § 205 odst. 1 TrZ⁵³. Proti tomuto názoru stál V. Kratochvíl, který považoval zpětnost podle § 205 odst. 2 TrZ za znak „skutkové podstaty kvalifikované, navazující (odkazující) na skutkovou podstatu základní, uvedenou v § 205 odst. 1 TrZ“⁵⁴ a rozlišování zde mezi samostatnými a nesamostatnými skutkovými podstatami za irelevantní. Dále jako spornou tuto situaci viděl J. Chromý, přikláněl se však k tomu, že „recidiva není v trestním zákoníku součástí základních skutkových podstat trestných činů“⁵⁵. Vzhledem k výše uvedeným argumentům se s těmito názory nemohu ztotožnit.

Závěr, že se v probíraném případě jednalo o dvě samostatné skutkové podstaty (nebo o „tzv. samostatnou obměnu výchozí skutkové podstaty“⁵⁶), s sebou však nesl další problém, jímž bylo postihování jejich jednočinného souběhu. Určité jednání mohlo naplnit jednu nebo druhou z nich, ale také obě dvě zároveň. Pachatel se tak podle konkrétních okolností případu jednáním, kterým si přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, mohl dopustit jednoho či druhého z trestných činů, žádného z nich [v tomto případě vůbec nejde o trestný čin, ale přestupek podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., zákona o přestupcích], nebo také obou dvou trestných činů zároveň, a to v jednočinném souběhu stejnorodém „podle § 205 odst. 1 TrZ a podle § 205 odst. 2 TrZ, a to přesto, že se obvykle v praxi možnost postihu jednočinného stejnorodého souběhu neuznává a že ještě absurdnější je to v případě postihu za stejné jednání, stejný následek, stejný příčinný vztah, stejnou formu zavinění etc., tedy za zcela stejný čin pachatele vůči jedinému poškozenému.“⁵⁷ Jak vyplývá z předešlého výkladu o křížících se kruzích znaků obsažených v probíraných odstavcích, nebylo možné postihnout toto jednání pouze podle přísnějšího ze dvou ustanovení podle § 205 odst. 2 TrZ. Dalším důvodem pro užití obou odstavců byla potřeba vyjádřit současné naplnění jedné z podmínek ustanovení § 205 odst. 1 TrZ i vzhledem k nevhodně užití terminologii, tedy kvůli použití výše zmiňovaného přímého odkazu na odstavec 1 při formulaci podmínky recidivy. Přitom ještě osnova

⁵³ ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č.10, str. 295

⁵⁴ KRATOCHVÍL, V. Zpětná krádež podle trestního zákona a trestního zákoníku. Trestněprávní revue, 2011, č. 1, str. 16

⁵⁵ CHROMÝ, J. K právnímu pojetí recidivy v novém trestním zákoníku. Trestněprávní revue, 2009, č. 11, str. 331

⁵⁶ ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č.10, str. 295

⁵⁷ ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č.10, str. 297

trestního zákoníku se držela vhodnější formulace „takový čin“ (ta se do trestního zákoníku v tomto místě konečně dostala až novelizací zákonem č. 330/2011 Sb.), užití u některých jiných trestných činů, která by jistě nepřinesla takové interpretační potíže.

3.3.2 § 205 TrZ a § 419 TrZ

Po dni nabytí účinnosti trestního zákoníku přinesl soudům další komplikace výklad zákona při projednávání případů trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., ve spojitosti s přechodným ustanovením TrZ, znějícím následovně:

§ 419 Přechodné ustanovení

Trest uložený přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona za čin, který není trestným činem podle tohoto zákona, popřípadě jeho nevykonaný zbytek, se nevykoná. Ustanovení o souhrnném trestu se v takovém případě neužije. Byl-li za takový čin a sbíhající se trestný čin uložen úhrnný nebo souhrnný trest, soud trest poměrně zkrátí; přitom přihlédne ke vzájemnému poměru závažnosti činů, které ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona nejsou trestnými činy, a sbíhajících se trestných činů.

Přímý odkaz na odstavec 1 v důsledku způsobil, že pro odsouzení či potrestání podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. (s ohledem na časovou působnost zákonů dle § 2 odst. 1 TrZ, tj. ustanovení, podle kterého „trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější“) a obdobně nově podle § 205 odst. 2 TrZ, nadále nestačilo odsouzení v posledních třech letech pro jednání odpovídající § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., jelikož recidiva není jednou z alternativních podmínek uvedených v § 205 odst. 1 TrZ. Tento odstavec odlišně oproti předcházející úpravě nyní obsahuje pouze bývalá ustanovení odpovídající § 247 odst. 1 písm. a) až d) tr. zák. Mimo to nadále nestačilo ani „potrestání pro jiné obdobné trestné činy, v nichž je přisvojení si cizí věci zmocněním obsaženo, jak se dříve

uznávalo⁵⁸ (například loupež podle § 173 TrZ). Navíc došlo k absurdní situaci, kdy podle § 205 odst. 2 TrZ nešlo opakovaně postihnout za trestný čin stejné právní kvalifikace.

Podle V. Kratochvíla doslovný výklad k takovému závěru vedl, on sám však ve svém článku věnovaném aplikaci § 419 TrZ v případech uznání viny obviněného a uložení trestu za trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. před 1. 1. 2010, ve vztahu k úpravě nové, přičemž po tomto datu se řešila pouze otázka výkonu trestu, preferoval výklad „per argumentum ad absurdum, ve spojení s logickým výkladem per argumentum a minore ad maius⁵⁹. Uvedl k tomu, že „stačí-li totiž ke kvalifikaci činu podle § 205 odst. 2 TrZ prejidice za předcházející činy odpovídající § 205 odst. 1 TrZ, resp. § 247 odst. 1 písm. a) až d) tr. zák., tj. „minor“, tím spíše by měla stačit v uvedeném smyslu i prejidice za čin, který sám již byl opírán o recidivu, tzn. odpovídal ustanovení § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., resp. nyní odpovídá § 205 odst. 2 TrZ, tj. „maior“⁶⁰. Existující trestnost krádeže podle staré i nové úpravy, jak ji on vyložil, považoval tedy v uvedených případech za překážku aplikace § 419 TrZ. Již dříve vyjádřil odlišný názor J. Říha, podle nějž „trest uložený přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (trestního zákoníku), popřípadě jeho nevykonaný zbytek, se nevykoná. Ustanovení o souhrnném trestu se v takovém případě neužije. Byl-li za takový čin a sbíhající se trestný čin uložen úhrnný nebo souhrnný trest, soud trest poměrně zkrátí“⁶¹. V. Kratochvíl tak považoval ze správné překlenout vyvstalý problém výkladem, zatímco J. Říha spatřoval řešení v novelizaci.

Sdílím názor posledně jmenovaného, protože překonání problému zmíněným výkladem považuji za zpochybnění požadavku právní jistoty a nedodržení základního trestněprávního principu „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege“. Taková interpretace se dala považovat za analogickou k tíži pachatele a tudíž nepřipustnou. Názor V. Kratochvíla pokládám především za vedený snahou zachování tehdejší právní úpravy za cenu přehlížení její nedokonalosti. Přesto považuji tato jeho tvrzení

⁵⁸ ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č.10, str. 298

⁵⁹ KRATOCHVÍL, V. Zpětná krádež podle trestního zákona a trestního zákoníku. Trestněprávní revue, 2011, č. 1, str. 17

⁶⁰ KRATOCHVÍL, V. Zpětná krádež podle trestního zákona a trestního zákoníku. Trestněprávní revue, 2011, č. 1, str. 17

⁶¹ ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č.10, str. 298

za přínosná, jelikož diskuse odborné veřejnosti přispívají ke zkvalitnění českého právního řádu.

3.3.3 Časová působnost trestních zákonů při rozhodování ve věci samé a souvislost s novou úpravou trestného činu krádeže

Je klíčové správně určit, které právní úpravy použít při rozhodování ve věci samé. Posuzování některých krádeží podle staré právní úpravy, tedy trestního zákona z roku 1961, s sebou přirozeně neslo jiné důsledky než posuzování podle odlišné normy nového trestního zákoníku. Rovněž novelizace trestního zákoníku (viz. kapitola 3.3.5 této práce) byla výrazným zásahem. Konkrétně šlo o otázku správného určení časové působnosti trestních zákonů po 1. 1. 2010 při posuzování trestnosti skutku podle § 205 odst. 2 TrZ, a to v případech, kdy se recidiva vztahovala ke skutku vykazujícímu znaky § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. Jak již bylo uvedeno, podle ustanovení § 2 odst. 1 TrZ (a shodně § 16 odst. 1 tr. zák.) platí zásada, že trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.

Zvláštností v případě trestného činu krádeže bylo, že navzdory dekriminalizaci a depenalizaci, kterou v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku zamýšlel a avizoval zákonodárce, byla recidiva novou úpravou postihována přísněji, než tomu bylo v úpravě staré. Tedy zatímco § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. vyměřoval trest odnětí svobody až na dvě léta nebo peněžitý trest nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, pozdější úprava v § 205 odst. 2 TrZ stanovuje trest odnětí svobody na šest měsíců až tři léta, tedy sankci oproti § 205 odst. 1 TrZ přísnější.

V úvodu předcházející kapitoly bylo vysvětleno, jaký efekt měla v trestním zákoníku původně užitá slova „čin uvedený v odstavci 1“, později novelizací upravena na „takový čin“, na interpretaci a aplikaci dotčených ustanovení o krádeži. Tedy stručně řečeno, formulace „čin uvedený v odstavci 1“ fakticky zamezovala trestání trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2 TrZ tam, kde byl pachatel v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán za trestný čin vykazující znaky § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. (tj. také za jiné obdobné trestné činy, v nichž je přisvojení si cizí věci zmocněním obsaženo, jako je např. loupež). Za „čin uvedený v odstavci 1“ bylo totiž možné

považovat pouze jednání odpovídající § 247 odst. 1 písm. a) až d) tr. zák. Z toho vyplývá, že na dříve stejně postihovaná jednání, tj. skutky jednak podle § 247 odst. 1 písm. a) až d) tr. zák., jednak podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., se nadále mělo při recidivě nahlížet velmi rozdílně. První množina případů měla být postihována oproti dřívějšímu přísnější trestní sankcí, druhá měla v konečném důsledku zcela opustit sféru trestního práva.

Trestání recidivního jednání podle § 205 odst. 2 TrZ se tak pro případy, kde se zpětnost vztahuje k trestným činům vykazujícím znaky § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., stalo pozoruhodně komplikovaným. Starý trestní zákon jej postihoval odnětím svobody až na dva roky nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Oproti tomu trestní zákoník ve svém původním znění tyto skutky nemohl z výše ilustrovaných důvodů trestat vůbec a měly být postihovány jako přešupek podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., zákona o přestupcích. To bylo zákonodárcem napraveno novelizací účinnou od 1. 12. 2011, podle níž je nyní zmiňované jednání trestáno šesti měsíci až třemi lety odnětí svobody. Avšak podle § 2 odst. 1 a odst. 3 TrZ „trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější“ a „při pozdějších změnách zákona, který je účinný při dokončení jednání, jímž je čin spáchán, se užije zákona nejmírnějšího“. Z tohoto důvodu nelze tento přísnější trest užít na skutky spáchané až do 30. 11. 2011 včetně, protože je třeba užít zákon nejmírnější, tj. původní úpravu trestního zákoníku účinnou od 1. 1. 2010.

Tento výklad zákona bohužel vede k absurdním, leč správným závěrům, demonstrováním na následujícím příkladu: v případě dvou pachatelů, kteří byli každý v posledních třech letech odsouzeni nebo potrestáni za trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., se dopustili stejného jednání odpovídajícího dnešní úpravě podle § 205 odst. 2 TrZ. S tím rozdílem, že pachatel A dne 30. 11. 2011 a pachatel B dne 1. 12. 2011. Zatímco pachatel B v tomto případě měl být vyměřen trest šesti měsíců až tří let odnětí svobody, pachatel A se vůbec nedopustil trestného činu a jeho jednání mělo být posouzeno jako přešupek podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., zákona o přestupcích.

3.3.4 Stanoviska Nejvyššího soudu České republiky

3.3.4.1 K § 419 TrZ ve spojitosti s krádeží

V souvislosti trestného činu krádeže s přechodným ustanovením § 419 TrZ tak v praxi například Okresní soud Plzeň-město, sp. zn. 7 T 72/2008, rozhodl hned 4. 1. 2010 usnesením o nevykonání trestu uloženého odsouzenému za trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., kde došlo k odvození zpětnosti jako podmínky trestnosti rovněž za trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., jelikož podle soudu tento skutek podle nové úpravy, tedy podle § 205 odst. 2 TrZ, nenaplňoval podmínku trestnosti. Zpětnost přitom bylo podle něj možno vztahovat jen k odsouzením uvedeným ve skutkové větě přezkoumávaného rozhodnutí. Stejný právní názor na věc měl i stížnostní soud a obdobný přístup vyplývá i z usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích, sp. zn. 13 To 119/2010, v jiném případě posuzovaném v březnu téhož roku.

Vůči těmto rozhodnutím odlišný právní názor vyslovil Okresní soud Plzeň-město ve věci sp. zn. 1 T 52/2008, podle nějž nenáleží postupovat na základě § 419 TrZ, když v rozhodné době zpětnosti existuje odsuzující rozhodnutí za trestný čin podle § 247 odst. 1 a) až d), a to i když není uvedeno ve výroku rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným trestným činem krádeže podle výše zmiňovaného § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. Tento právní názor byl ovšem chybný. Otázka, zda trestný čin podle staré úpravy je trestným činem i podle nového trestního zákoníku, měla být posuzována pouze na základě skutečností uvedených ve skutkové větě výrokové části posuzovaného rozsudku, nikoli dovozením z odůvodnění rozhodnutí anebo z obsahu spisu, k čemuž předurčuje i fakt, že pouze výrokovou část lze napadnout opravným prostředkem.

V tomto smyslu se konečně ve stanovisku ze dne 27. 10. 2010, č. 1/2011-IV. Sb. rozh. a stan., vyjádřilo i trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky tak, že „jestliže předchozí odsouzení či potrestání je založeno odsuzujícím rozsudkem, jímž byl pachatel uznán vinným jen trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., pak je namístě postupovat podle § 419 TrZ

a rozhodnout o nevykonání či poměrném zkrácení uloženého trestu (jeho dosud nevykonaného zbytku)⁶², přičemž trestnost není možné „opírat o jiné předcházející odsouzení či potrestání v době rozhodné, než které je uvedeno ve skutkové větě výroku odsuzujícího rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným tímto trestným činem“⁶³, a v podstatě tak potvrdilo, že bylo nutné ubrat se cestou novelizace právní úpravy, aby byl tento výkladový problém uspokojivě vyřešen.

3.3.4.2 K § 205 TrZ a dvěma samostatným skutkovým podstatám v něm obsaženým

K problému poměru skutkových podstat § 205 odst. 1 TrZ a § 205 odst. 2 TrZ a jejich eventuálnímu souběhu, uvedenému v předcházejícím výkladu, se vyjádřily hned tři senáty Nejvyššího soudu České republiky. Výkladová praxe se lišila až do rozhodnutí velkého senátu jeho trestního kolegia.

Chronologicky prvními v pořadí byla usnesení sp. zn. 7 Tdo 23/2011 a sp. zn. 7 Tdo 248/2011, ta pokládala obě skutkové podstaty za samostatné a vyplýval z nich závěr, že není opodstatněno, aby na jeden skutek byla aplikována obě ustanovení zároveň, „ale v případě tzv. zpětnosti bylo aplikováno jen přísnější ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku“⁶⁴. Současně zpochybňovala možnost jednočinného souběhu obou přečinů s tím, že jeho připuštění „by v podstatě znamenalo, že to, co je materiálně jednou krádeží, např. při odcizení jediné věci, by bylo dvěma přečiny krádeže“⁶⁵.

I následující usnesení, sp. zn. 6 Tdo 1621/2010, vycházelo z toho, že oba přetřásané odstavce tvořily samostatnou skutkovou podstatu, při poukázání na výše zmiňovanou teorii tzv. křížících se kruhů znaků, neboť společné jsou pouze některé znaky a jiné nikoli. Prvnímu usnesení zde však bylo vyčítáno, že vyloučením jednočinného souběhu a postihem pouze podle druhého odstavce by nedocházelo k dostatečnému vystižení závažnosti skutku. Za nejvhodnější tak bylo považováno

⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, č. 1/2011-IV. Sb. rozh. a stan.

⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, č. 1/2011-IV. Sb. rozh. a stan.

⁶⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 23/2011

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 248/2011

⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 23/2011

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 248/2011

„právní posouzení jako jednočinného souběhu přečinů podle § 205 odst. 1 písm. a) - e) tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku.“⁶⁶

Třetím bylo usnesení sp. zn. 8 Tdo 18/2011. Tento senát se zásadně neztotožnil ani s jedním z předchozích právních názorů, ačkoli si z obou vzal něco, vzájemně je propojil a při svém výkladu doplnil. Stejně jako podle senátu 6 Tdo, tak i podle senátu 8 Tdo, je třeba tyto případy kvalifikovat podle obou odstavců § 205 TrZ, avšak ne jako jednočinný souběh obou skutkových podstat. V tomto ohledu se naopak jeho právní názor blíží mínění senátu 7 Tdo. Usnesení sp. zn. 8 Tdo 18/2011 „respektuje, že čin pachatele musí být posouzen vždy podle všech znaků vyjádřených v zákoně, jakož i to, že obviněný nemůže být uznán vinným dvakrát za materiálně jeden přečin krádeže“⁶⁷. Lze tak konstatovat, že podle něj u přečinu krádeže podle odstavce druhého „jde sice o dvě základní skutkové podstaty, avšak v odstavci 2 navíc o ‚zvláštní skutkovou podstatu vyjadřující kvalifikační znak zpětnosti‘, u níž nelze zcela striktně trvat na výkladu obvyklém u trestných činů, u nichž se fakticky ve smyslu jejich znaků jedná o základní samostatné a na sobě nezávislé skutkové podstaty“⁶⁸. V otázce jednočinného souběhu stejnorodého je třeba si také uvědomit, že při následném ukládání úhrnného trestu by bylo dle zákona za jediné jednání nutné přičítat pachateli také přítěžující okolnost spáchání více trestných činů a neúměrně tak zpřísnit jeho potrestání. Při současném naplnění znaků obou odstavců tedy podle senátu 8 Tdo bylo „třeba v právní kvalifikaci vyjádřit tuto její zvláštní povahu. Z těchto důvodů je třeba posuzovaný případ právně kvalifikovat jako jeden přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), odst. 2 tr. zákoníku“⁶⁹.

Právě s posledním z těchto usnesení, tj. sp. zn. 8 Tdo 18/2011, se v usnesení sp. zn. 15 Tdo 1035/2011 ze dne 14. 11. 2011 ztotožnil velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu.

⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1621/2010

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 18/2011

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 18/2011

⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 18/2011

3.3.5 Novelizace trestního zákoníku zákonem č. 330/2011 Sb.

Zákonodárce reagoval na požadavky soudů a diskuze v odborných kruzích novelizací trestního zákoníku provedenou zákonem č. 330/2011 Sb., od 1. 12. 2011 tak nabylo účinnosti znění, v němž v § 205 odst. 2 TrZ dále nenajdeme tolik diskutovanou a chybnou formulaci „čin uvedený v odstavci 1“, nýbrž i v jiných ustanoveních bezproblémově užívaná slova „takový čin“. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k tomu doplnil, že „to ve svých důsledcích nikterak nemění ani závěry o tom, že v ustanovení § 205 odst. 1 TrZ a v ustanovení § 205 odst. 2 TrZ jde o samostatné základní skutkové podstaty, ani o zvláštní povaze vzájemného vztahu mezi nimi, půjde-li o případ právního posouzení skutku v případě, kdy jsou podle skutkových zjištění dány podmínky pro použití § 205 odst. 1 písm. a) až e) TrZ a současně i podle § 205 odst. 2 TrZ“⁷⁰. Odlišný je však nyní okruh trestných činů zakládajících podmínku trestnosti, kam se nově řadí veškeré činy, jejichž znaky spočívají v přisvojení si cizí věci jejím zmocněním. „Vedle přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) TrZ tedy půjde i o přečin krádeže podle § 205 odst. 2 TrZ a též např. zločin loupeže podle § 173 TrZ, jímž si pachatel přisvojil cizí věc nebo k tomu směřoval.“⁷¹

Tolik tedy k problémům a diskuzím o nich, jež provázely první léta existence trestního zákoníku v tématu trestného činu krádeže. Novelizaci šlo nejspíš provést ještě výraznější, avšak již tuto změnu lze považovat za významný krok ke zdokonalení zákoníku. Podle P. Vantucha „lze reálně očekávat další novelizace českého trestního zákoníku, protože důvody ... pro reagování na požadavky praxe, neodpadnou ani v budoucnu“⁷².

Změny by opět mohly přijít u trestného činu krádeže. J. Říha⁷³ například upozornil na neblahé dopady nově formulované okolnosti zakládající trestní odpovědnost uvedené v § 205 odst. 1 e) TrZ, a to spáchání činu „na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob“, ve spojení s rovněž nově

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 15 Tdo 1035/2011

⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 15 Tdo 1035/2011

⁷² VANTUCH, P. Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb. Trestní právo, 2012, č. 1, str.16

⁷³ ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č.10, str. 291-292

formulovanou kvalifikační okolností stanovenou v § 205 odst. 4 písm. b) TrZ, zejména v její části „spáchá-li takový čin ... za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“. V praxi totiž velmi snadno může dojít k faktickému naplnění znaků obou zmíněných ustanovení, což v důsledku vede k postihování pro trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. e), odst. 4 písm. b) TrZ, za nějž lze pachateli uložit trest odnětí svobody na dvě léta až osm let, tedy stejný postih jako za krádež dosahující značné škody, která podle ustanovení § 138 odst. 1 TrZ odpovídá škodě mezi 500 000 Kč včetně a 5 000 000 Kč. Tak vysoká míra trestní represe se nezdá být zvolena vhodně, proto by mohlo dojít i k úplnému vypuštění zmíněného ustanovení obsahujícího okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby.

3.4 Trestněprávní charakteristika krádeže

3.4.1 Objekt trestného činu krádeže

Prvním z typových znaků skutkové podstaty trestných činů je jejich objekt. Jak již bylo výše uvedeno, trestný čin krádeže je součástí páté hlavy zvláštní části TrZ pojmenované Trestné činy proti majetku. Samotný název napovídá, že objektem trestných činů zařazených do této části je ochrana majetkových zájmů. Konkrétně trestný čin krádeže má za objekt vlastnictví věci, ale i držbu věci či pouhé faktické držení věci. „Rozhodující je faktický stav, v rámci kterého má poškozený nebo jiný faktický držitel věc ve své moci (vlastník, nájemce, vypůjčitel, schovatel, dopravce, zástavní věřitel, ale i předchozí zloděj atd.).“⁷⁴ Je třeba nezaměňovat pojmy objekt, tedy společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné TrZ, a hmotný předmět útoku u trestného činu krádeže. Tím se rozumí věc, na kterou pachatel přímo útočí, a tímto jednáním zasahuje objekt tohoto trestného činu. Podrobněji k tomuto předmětu v části věnované objektivní stránce trestného činu krádeže.

⁷⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1978

3.4.2 Objektivní stránka trestného činu krádeže

3.4.2.1 Jednání při trestném činu krádeže

Druhým typovým znakem skutkové podstaty je její objektivní stránka. Charakterizují ji způsob spáchání a následky trestného činu. Tento znak má značný význam, je základem trestné činnosti. Právě objektivní stránkou trestného činu se od sebe jednotlivé trestné činy především odlišují. Mezi obligatorní znaky skutkové podstaty charakterizující objektivní stránku trestného činu řadíme jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi jednáním a následkem (příčinná souvislost).

Jako jednání, první obligatorní znak, je třeba chápat projev vůle pachatele ve vnějším světě. Skládá se ze dvou složek, a to složky vnitřní, jíž je vůle, která se spojuje se složkou vnější, to je projevem vůle. V případě trestného činu krádeže je vůlí např. odcizit v obchodě drahý šperk, krádež je však spáchána až projevením této vůle navenek, tedy jednáním směřujícím k odcizení tohoto šperku. Pokud jedna z těchto dvou složek chybí, není dáno jednání ve smyslu trestního práva. Obecně lze za jednání považovat konání i opomenutí, trestný čin krádeže však možnost spáchání opomenutím vylučuje, jelikož si nelze přisvojit cizí věc pouhým zdržením se jednání. Jedná se o trestný čin komisivní.

Objektivní stránka trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 TrZ spočívá v tom, že si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a zároveň splní jeden nebo více znaků alternativně uvedených pod písmeny a) až e), případně podle § 205 odst. 2 TrZ byl již za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. „Pachatel si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, jestliže věc odejme z dispozice vlastníka, oprávněného držitele nebo i faktického držitele a zjedná si tak možnost s věcí nakládat podle své vůle sám (pachatelství), nebo zjedná takovou možnost společně s dalšími osobami buď jenom sobě, nebo jenom další osobě či osobám, nebo sobě i dalším osobám (spolupachatelství). U drobných věcí postačí, že je pachatel vezme do kapsy nebo do tašky, nebo je schová. U větších věcí půjde o zmocnění v případě jejího odnesení nebo odvezení.“⁷⁵ Zmocnit se věci cizí může pachatel sám, případně

⁷⁵ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011, str. 717

za pomoci nějakého nástroje nebo jako nepřímý pachatel pomocí živého nástroje (více k nepřímému pachateli v kapitole 3.4.7.1). Přisvojení není totéž jako získání věci do vlastnictví. Není totiž možné nabýt vlastnického práva činem, který je trestný. Zloděj tedy není novým vlastníkem věci, nýbrž dochází k „získání možnosti trvalé dispozice s cizí věcí“⁷⁶, ať už poté s věcí naloží jakkoli, kromě případů, kdy pachatel chce „s věcí disponovat jen po přechodnou dobu a poté umožnit vlastníkovu nebo oprávněnému držiteli, aby se opětovně ujal výkonu svých práv“⁷⁷ (k trestnému činu neoprávněného užívání věci viz. kapitola 3.4.3).

3.4.2.2 Hmotný předmět útoku a zmocnění se ho v některých specifických případech

Nejdříve je třeba věnovat pozornost věci, již se má pachatel v úmyslu bezprostředně zmocnit. Tato věc představuje hmotný předmět útoku. Ze zákona vyplývá, že takovou věcí je věc cizí, tj. taková věc, která patří zcela nebo zčásti osobě odlišné, než je pachatel. K tomu se vztahuje i judikatura, podle níž trestný čin krádeže je možné spáchat i na věci v podílovém spoluvlastnictví podle § 136 odst. 1 občanského zákoníku, jestliže se jí spoluvlastník zmocní s tím, že si ji přisvojí, pokud tak učiní v úmyslu nakládat s ní tak, jako by ji vlastnil jen on sám, čímž z výkonu vlastnického práva vyloučí ostatní spoluvlastníky. Způsobenou škodou v tomto případě je pouze hodnota spoluvlastnického podílu, který si pachatel přisvojil, nikoliv hodnota celé věci. To neplatí o společném jmění manželů, věc do něho náležející není vůči manželům věcí cizí. Vyplývá to z rozhodnutí č. 32/1969 Sb. rozh. a stan., přestože tehdy ještě institut společného jmění manželů neexistoval a rozhodnutí hovoří o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů. Z judikátu vyplývá, že věc v tomto bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, dnes tedy společném jmění manželů, není věcí cizí, která by byla způsobitelným předmětem krádeže, spáchané druhým manželem.

Ovladatelnost a využitelnost věci pro potřeby lidí jsou základními znaky věci v právním smyslu. „Za věci v právním smyslu se považují ovladatelné hmotné předměty (res corporales) a ovladatelné přírodní síly (elektrická energie, parní energie, vodní

⁷⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1983

⁷⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1983

energie, jaderná energie apod.).⁷⁸ Rozhodnutí č. 44/1999 Sb. rozh. a stan. však vyloučilo, že by se dal za věc považovat telefonní hovor, „neboť ovladatelná přírodní síla (elektrická energie) je při dopravě zpráv využívána pouze jako prostředek k přenosu informací.“ Ne všechny věci však mohou být předmětem útoku u trestného činu krádeže.

Z povahy věci vyplývá, že předmětem krádeže nemůže být nemovitá věc, avšak lze za něj považovat součásti věci nemovité, které pachatel z nemovitosti oddělil, čímž nabyly statusu věcí movitých (či souboru věcí movitých). Může se jednat například o pachatelem odmontované solární panely původně připevněné ke střeše rodinného domu. Ustanovení § 134 odst. 1 TrZ mimo to, že zahrnuje do významu pojmu věc ovladatelné přírodní síly, také rozšiřuje užití ustanovení o věcech tak, že se vztahují i vůči živým zvířatům, zpracovaným částem lidského těla, peněžním prostředkům na účtu a cenným papírům. Na druhou stranu § 134 odst. 2 TrZ totéž vylučuje u majetkových práv nebo jiných penězi ocenitelných hodnot, které nejsou věcmi a na něž se nevztahuje ustanovení odstavce prvního.

Další věci, jež může být předmětem krádeže, jsou zpracované oddělené části lidského těla. Příkladem mohou být např. paruky apod. O něco zcela jiného jde u trestných činů odebrání tkání a orgánů podle § 164 TrZ, nedovoleného nakládání s tkáněmi a orgány podle § 165 TrZ a odběru tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu podle § 166 TrZ.

Tradičně a typicky jsou předmětem krádeže hotové peníze, § 134 odst. 1 TrZ však vztahuje ustanovení o věcech i na peněžní prostředky. Aby šlo o trestný čin krádeže, musí pachatel svým jednáním naplnit všechny ostatní znaky jeho skutkové podstaty. Záleží na formě jednání pachatele v konkrétním případě a na jeho konkrétních okolnostech, protože různými formami jednání se lze dopustit různých trestných činů (vedle krádeže by mohlo jít i o podvod). Moderní doba s sebou nese také problém krádeží platebních karet. Obvykle se prisvojením samotné platební karty tím, že se jí zmocní, pachatelé dopouští přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b) TrZ, pokud k ní dojde ve spojitosti s vloupáním například do vozidla či skříňky ve společných šatnách, ve kterých bývá uložena peněženka s platební kartou,

⁷⁸ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 157

případně podle § 205 odst. 1 písm. d) TrZ spácháním činu na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, například v kapse nebo v kabelce. Zmocněním se takové karty se však pachatel automaticky nedopouští krádeže peněžních prostředků na příslušném účtu, dopouští se trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 TrZ. Aby se pachatel dopustil krádeže, musí použít zmíněné platební karty k bezhotovostní platbě nebo k výběru hotovosti apod. a způsobit tak škodu nikoliv nepatrnou. Důležité je, aby toto jeho jednání naplňovalo objektivní stránku skutkové podstaty trestného činu krádeže, tedy присvojení si peněžních prostředků tím, že se jich pachatel zmocní, aniž by se dopouštěl jednání podvodného, v tom případě by se totiž jednalo o trestný čin podvodu podle § 209 TrZ. Jednočinný souběh trestných činů podle §§ 205 a 234 TrZ není vyloučen, jak odůvodňuje rozhodnutí č. 35/1998 Sb. rozh. a stan., „z důvodu vztahu subsidiarity ohrožovacího trestného činu vůči trestnému činu poruchovému“.

Ustanovení o věcech platí i pro cenné papíry, jejich případná krádež pak záleží opět na formě jednání pachatele, který je může odcizit, získat je podvodem nebo zpronevěřit. Předmětem krádeže se mohou stát i tzv. legitimační papíry, pokud jejich odcizením dochází k nenahraditelné ztrátě práva. Jinak tomu je u jiných dokladů, jako jsou například vkladní knížky, které slouží pouze k prokázání pohledávky. Pachatel, který odcizí vkladní knížku s úmyslem vybrat na sebe vklad na ni uložený, se ještě nedopouští přímo trestného činu krádeže. Judikatura (rozhodnutí č. 23/1991 Sb. rozh. a stan.) k tomu uvádí, že „odcizení vkladní knížky, z které se pachatel dosud ani nepokusil vybrat vklad, je přípravou k trestnému činu krádeže podle § 20 odst. 1 TrZ k § 205 TrZ jen tehdy, jsou-li současně naplněny některé okolnosti podmiňující použití kvalifikované skutkové podstaty uvedené v § 205 odst. 5 TrZ“. Musí jít totiž o zvlášť závažný zločin podle § 14 odst. 3 TrZ, aby byla příprava trestná. O dokonání činu jde jen tehdy, vybere-li pachatel vklad (část nauky toto jednání považuje za podvod podle § 209 TrZ).⁷⁹

Je věcí posouzení konkrétního případu, jestli je pro pachatele cizí věc ještě v moci někoho jiného, což má vliv na následnou klasifikaci případného trestného činu. V moci vlastníka jsou mimo jiné i věci odložené a uschované, má-li k nim vlastník

⁷⁹ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 166

či držitel přístup, ačkoli na ně již zapomněl, či ztracené či zapomenuté, pokud ještě vlastník ví, kde je hledat a lze-li stále reálně předpokládat, že je zase najde. Proto jde o trestný čin krádeže a nikoliv trestný čin zatajení podle § 219 odst. 1 TrZ, „jestliže se obviněný zmocní s úmyslem si je присvojit 10 000 Kčs (dnes Kč – pozn. aut.) zabalených v kapesníku, který vypadl z kapsy poškozenému, s nímž seděl u stolu v hostinci, neboť (...) obviněný věděl, že peníze patří poškozenému a že jsou ještě v jeho dosahu“, jak vyplývá z rozhodnutí č. 35/1987 Sb. rozh. a stan. Jinak tomu bude u věci ztracené, která již v moci vlastníka nebo faktického držitele není, podobně jako věc ničí (res nullius) či věc opuštěná (res delerictae), kde by již šlo o zatajení věci. Cizí věcí není ani věc, která byla pachateli svěřena, v tomto případě se jedná o trestný čin zpronevěry podle § 206 TrZ.

Hmotný předmět útoku nemusí mít nutně hodnotu vyjádřitelnou v penězích, jednání je trestné i při způsobení nižší škody, než je škoda nikoliv nepatrná, pokud je splněna některá z okolností uvedených v § 205 odst. 1 písm. b) až e) TrZ, případně § 205 odst. 2 TrZ (viz. kapitola 3.4.2.3).

3.4.2.3 Alternativní znaky zakládající trestní odpovědnost

3.4.2.3.1 § 205 odst. 1 písm. a) TrZ

Podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ se dopustí trestného činu krádeže ten, kdo si присvojí cizí věc zmocněním se jí a současně tím způsobí škodu na cizím majetku nikoliv nepatrnou, kterou se podle § 138 odst. 1 TrZ rozumí škoda dosahující minimálně částky 5 000 Kč. A to „i v souhrnu“, čímž zákonodárce odkazuje na pokračování v trestném činu krádeže podle § 116 TrZ (více v kapitole 3.4.6). V případě, že škoda, kterou pachatel svým jednáním způsobí, nedosáhne této hranice, a souběžně nesplní ani jeden ze znaků podle písmen b) až e) prvního odstavce § 205 TrZ a nejsou úplně splněny ani znaky uvedené v § 205 odst. 2 TrZ, nedopustí se tento pachatel přečinu krádeže. V takovém případě se jedná o přešupek podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., zákona o přešupcích.

Samozřejmě platí, že „jestliže si pachatel prisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní za okolností naplňujících více alternativních znaků skutkové podstaty trestného činu

krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) TrZ, je nutno jeho skutek kvalifikovat tak, aby byly vystiženy všechny znaky, jež byly naplněny. Faktická konzumpce vylučující právní posouzení skutku podle jedné takové kvalifikace druhou nepřipadá v úvahu“.

3.4.2.3.2 § 205 odst. 1 písm. b) TrZ

Pod písmenem b) odstavce věnovaného trestnému činu krádeže je popsáno jednání spočívající ve spáchání takového činu vloupáním, které je v trestním zákoníku definováno v § 121 jako vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly. Opět stejně jako v případě uvedeném v minulém odstavci, při přisvojení si cizí věci tím, že se jí pachatel zmocní, rovněž při splnění tohoto znaku není potřeba splnění žádného dalšího. Ustanovení § 121 TrZ je však třeba v krátkosti rozebrat.

Uzavřeným prostorem chápeme především stavbu a její části, tedy prostory v domě, v bytě, ve skladu, v garáži apod. Spadají sem však i ohrazené pozemky, jako jsou zahrada, dvůr, výběh pro domácí zvířectvo a jiné. Dále sem patří i menší prostory, jež je možné přemísťovat, jako například zavazadlový prostor auta či pokladnička v automatech s občerstvením, neboť jde o odstranění překážky postavené mezi pachatele a odcizované věci, „jejímž účelem bylo právě vyloučit zmocnění se věci neoprávněnou osobou“, jak vychází z rozhodnutí č. 24/1991 Sb. rozh. a stan. (v něm ve spojitosti s veřejnými telefonními automaty, s nimiž se však již dnes setkáváme stále méně často). Za uzavření se považuje ochrana věcí proti odcizení, nelze za ně tedy považovat zábranu pro chovaná zvířata nebo obal, který má zajistit ochranu věci při převozu, pokud tyto neplní zároveň funkci ochrany proti odcizení (např. kontejner).

Uzamčením se rozumí zámek, avšak ne pokud je v něm klíč, v tom případě by se při otevření tohoto zámku tímto klíčem nejednalo o vloupání. Samozřejmě též oplocení, ne však nízké okrasné ploty. Dále zajištění automatickým elektronickým zařízením či zástrčka ovladatelná jen zevnitř apod. K překonání uzamčení nemusí dojít k vynaložení síly, jeho nedovoleným překonáním je i použití klíče například odcizeného nebo paklíče. Zámek může zůstat nepoškozen, může však být i například odvrtnán nebo vylomen, popřípadě může dojít k vyražení dveří atd.

Do uzavřeného prostoru není třeba přímo vstoupit, za dostačující se považuje i sáhnutí dovnitř rukou nebo použití nějakého nástroje, s jehož pomocí pachatel věc odcizí. Co se týče vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, je jím jednak nepravdivá záminka vstupu do cizího domu nebo bytu (vydávání se za poštovního doručovatele apod.) a lest skutkem (vstup do budovy nemocnice v přestrojení za zdravotnického pracovníka apod.), jednak případy, kdy se pachatel ukryje např. v obchodním domě, aby po jeho uzavření a odchodu zaměstnanců mohl odcizit nestřežené zboží.

V neposlední řadě stojí překonání jiné jistící překážky, kterou se rozumí například plot, mříž, stěna a tak dále, s použitím síly. Tím je myšleno např. roztažení mříží, probourání stěny nebo i přezení vysokého plotu. Rozhodnutí č. 37/1993 Sb. rozh. a stan. považuje za překonání jiné jistící překážky přezení 185 cm vysokého plotu. To se však netýká ozdobných a živých plotů, které je možné překonat bez použití síly. Použití nástroje umožňujícího vynaložení menší fyzické síly je rovněž použitím síly, naopak není jím prosté sáhnutí do nedostatečně uzavřeného prostoru, například do automobilu s otevřeným oknem.

3.4.2.3.3 § 205 odst. 1 písm. c) TrZ

Nezávisle na výši škody je trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) TrZ případ, kdy si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a bezprostředně po činu se pokusí uchovat si ji násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí. K tomuto je třeba učinit dvě poznámky. V první řadě tedy v této alternativě popsané jednání následuje až po odcizení věci. Za předpokladu, že by toto jednání odcizení věci předcházelo, bylo by namíste kvalifikovat ho jako trestný čin loupeže podle § 173 TrZ. Zadruhé z textu zákona také vyplývá, že sem nespádají případy, kdy uvedené jednání nastane až s časovým odstupem. Ustanovení se vztahuje na případy, kdy poškozený ihned po činu reaguje na jednání pachatele, který poškozenému posléze vyhrožuje násilím nebo ho přímo napadne, ne však na případy, kdy poškozený reaguje s odstupem několika hodin nebo dní, čímž je podmínka bezprostřednosti zmařena. „Násilím se rozumí použití fyzické síly

k překonání nebo zamezení kladeného nebo i očekávaného odporu.“⁸⁰ A to nejčastěji proti poškozenému, který je často činu nejbliže a jedná ve snaze získat zpět odcizenou věc. Není to však pravidlem, na jeho místě může stát i jiná osoba. „Pohrůžka bezprostředního násilí je pohrůžka takovým násilím, které má být vykonáno ihned.“⁸¹ Může být vykonána nejen výslovně, ale i konkludentně, a násilí, kterým je hrozeno, může směřovat i vůči jiné osobě než napadené. Podle rozhodnutí č. 51/1976 Sb. rozh. a stan., „pachatel, který se bezprostředně po krádeži podle § 205 odst. 1 TrZ (...) pokouší uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí a současně pojme úmysl zmocnit se tímto způsobem dalších věcí, dopouští se trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) TrZ a trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1 TrZ“.

Nejvyšší soud České republiky, v usnesení sp. zn. 8 Tdo 98/2012 ze dne 22. 2. 2012, upřesnil výklad k tomuto znaku skutkové podstaty trestného činu krádeže. Uvedl, že „nátlak na vůli poškozeného je u přečinu krádeže veden ze strany pachatele pouze snahou bezprostředně po činu si násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí uchovat věc, již pachatel získal krádeží. Pokud násilí nebo pohrůžka (bezprostředního) násilí směřovala k něčemu jinému než si uchovat bezprostředně po činu odcizenou věc, tedy k tomu, aby jiná osoba něco konala, opominula nebo trpěla (např. aby pachatele poškozený nebo jiná osoba nezadržela, neoznámila jeho čin policii apod.), jde o trestný čin vydírání podle § 175 tr. zákoníku.“ V případech, kdy pachatel „po odcizení věci poškozeného použil proti němu pohrůžku násilí, jejímž cílem ovšem nebylo uchovat si odcizené věci, ale přimět poškozeného, aby pachatele nezadržel a aby ho nechal odejít z místa krádeže“, se jedná o vícečinný souběh trestného činu krádeže a vydírání.

3.4.2.3.4 § 205 odst. 1 písm. d) TrZ

Další z alternativ nabídnutých zákonodárcem k možnosti kvalifikace jednání jako trestného činu krádeže je spáchání činu, tedy přisvojení si věci tím, že se jí pachatel zmocní, na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, jak stanoví

⁸⁰ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 173

⁸¹ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 173

§ 205 odst. 1 písm. d) TrZ. Nejběžněji půjde o kapesní krádeže, krádeže oblečení, šperků a jiných doplňků, věci z kabelek a podobně. Definicí „při sobě“ se rozumí, že poškozený nemusí věc fyzicky držet, ale může ji mít odloženou bezprostředně při sobě (kufr položený na lavici u zastávky při čekání na autobus). Oproti tomu pokud má poškozený věc jen na dohled, nebude se (při nesplnění také ostatních možných alternativ) jednat o trestný čin krádeže, ale jen o přestupek. Rozhodnutí č. 19/1972 Sb. rozh. a stan. doplňuje, že neočekávané vytrhnutí věci z ruky ještě není násilím ve smyslu § 173 odst. 1 TrZ, a proto přisvojení si cizí věci tím, že se jí pachatel zmocní tímto způsobem, ještě není loupeží podle § 173 odst. 1 TrZ, ale jen trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 TrZ. Za násilí ve smyslu § 173 odst. 1 TrZ by však byla třeba považovat třeba taková počinání pachatele, při kterém pachatel překonává odpor napadeného, například tím, že věci cloumá.

3.4.2.3.5 § 205 odst. 1 písm. e) TrZ

Poslední alternativa, zařazená do prvního odstavce § 205 TrZ pod písmenem e), obsahuje dva současně přítomné znaky, kterými jsou místo a doba krádeže. Je oproti úpravě trestního zákona novinkou a spočívá v přisvojení si cizí věci jejím zmocněním, došlo-li k němu na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob. „Tedy v místě“, jak uvádí důvodová zpráva⁸² k trestnímu zákoníku, „kde je z tohoto důvodu velmi ztížena ochrana majetku, přičemž pachatel zde využívá této situace a projevuje zvláštní bezohlednost, která si zaslouží přísnější postih.“ Zákonodárce tímto reagoval na četné případy rabování při povodních a podobných výjimečných krizových situacích, svůj správný záměr však měl vhodněji provést. „Evakuací se obecně rozumí vyklizení osob a majetku ze stanovených oblastí z prostoru válečné činnosti, živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.“⁸³ Jak bylo uvedeno v závěru kapitoly věnované odborným diskuzím, které následovaly přijetí trestního zákoníku, tato novota nebyla odbornou

⁸² Vládní návrh na vydání zákona, trestní zákoník. [cit. 31. 3. 2013] Dostupný na stránkách Poslanecké sněmovny ČR z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26247>>

⁸³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1987

veřejností přijata s nadšením, naopak vzbudila mnohé pochyby, zejména kvůli podobnosti s ustanovením § 205 odst. 4 písm. b) TrZ a komplikacím, které z ní vyplývají.

3.4.2.3.6 § 205 odst. 2 TrZ

Tolik k objektivní stránce skutkové podstaty uvedené v prvním odstavci § 205 TrZ. Vedle ní dále stojí samostatná skutková podstata podle odstavce druhého, postihující případy recidivy, za niž je ukládána přísnější sankce. Je jí postihován pachatel, který si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Přitom se zde nezohledňuje výše škody ani ostatní znaky jednotlivých alternativ uvedených v odstavci prvním, jedinou podmínkou je odsouzení nebo potrestání v době posledních tří let před spácháním činu. To znamená, že stačí, aby se výkon trestu třeba i jen z části uskutečnil v období tří let před spácháním krádeže, anebo aby byl pachatel v této době odsouzen (to neplatí, hledí-li se na pachatele, jako by odsouzen nebyl). Pro případy odsouzení je směrodatná právní moc rozsudku, zatímco u potrestání okamžik výkonu trestu, upuštění od výkonu trestu apod. Trestem se míní jakýkoli trest, tedy nejen trest odnětí svobody, ale také např. peněžitý trest či trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

3.4.2.4 Následek trestného činu krádeže

Druhým obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu krádeže, jak již bylo uvedeno výše, je následek. Rozumí se jím porušení nebo ohrožení zájmů a hodnot chráněných zákonem, které jsou objektem tohoto trestného činu, způsobené jednáním, které tento trestný čin charakterizuje. U krádeže jím je porušení či ohrožení vlastnických vztahů, držby či detence. Následek trestného činu se vztahuje k objektu trestného činu, zatímco účinek se jako obecný fakultativní znak objektivní stránky některých trestných činů (konkrétně v případě krádeže tedy znak obligatorní) vztahuje k hmotnému předmětu útoku, nelze je tedy ztotožňovat.

Jako u všech majetkových trestných činů, tak rovněž u krádeže má následek trestného činu zvláštní význam. Trestní zákon z roku 1961 rozsah následku zprvu vůbec

nevyjadřoval, úprava se limitovala na obecné hodnotící termíny jako „značná škoda“ apod., jejichž výklad obstarávala judikatura. Tento způsob nijak nezohledňoval míjení let a časem se ukázal být nedostatečným. Na tento stav reagovala v roce 1990 novela, která zachovala v jednotlivých skutkových podstatách obsažené obecné hodnotící pojmy, ke kterým bylo přidáno vykládací pravidlo založené na výpočtu škody na základě minimální měsíční mzdy stanovené obecně závaznými právními předpisy. Toto samo o sobě problematické řešení (neodpovídající navíc např. principu nullum crimen sine lege scripta, jelikož jím v podstatě do legislativního procesu vstupoval nařizením vlády orgán moci výkonné) se neosvědčilo, a tak k začátku roku 2002 zákonodárce přesně stanovil pevné peněžité částky, jimiž vyjádřil rozsah škody způsobené trestným činem přímo do trestního zákona. Stejná úprava byla použita i v současném trestním zákoníku, a to konkrétně v již zmiňovaném ustanovení § 138 odst. 1 TrZ. Zakotveny jsou hranice následující: škoda nikoli nepatrná, dosahující částky nejméně 5 000 Kč, škoda nikoli malá, již se rozumí škoda přinejmenším 25 000 Kč, škoda větší, která dosahuje alespoň 50 000 Kč, značná škoda, jejíž výše je rovna částce od 500 000 Kč a více, a závěrem škoda velkého rozsahu, které minimální hranice je stanovena na 5 000 000 Kč.

Vyjádření následku u trestného činu krádeže je přímo v jeho skutkové podstatě, v písmenu a) jakožto základní skutkové podstatě uvedené v ustanovení § 205 odst. 1 TrZ, kde je jako následek zakotvena škoda výše nikoli nepatrné, tedy minimálně 5 000 Kč. Následkem krádeže však může být i částka nižší než tato, a to jak bylo zmíněno v předchozích odstavcích, při splnění okolností podle ustanovení § 205 odst. 1 písm. b) až e) TrZ a § 205 odst. 2 TrZ. Naopak pro použití některých kvalifikovaných podstat uvedených ve třetím, čtvrtém a pátém odstavci § 205 TrZ je rozhodující následek vyšší.

Při stanovení výše škody, jak uvádí ustanovení § 137 TrZ, se vychází z ceny, za kterou se věc, jež byla předmětem útoku, v době a místě činu obvykle prodává. Neměli-li možné tímto způsobem výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání věci stejné nebo podobné nebo uvedení věci v předešlý stav.

Judikatura zakotvila některé další zásady, například rozhodnutí č. 53/2005 Sb. rozh. a stan. praví, že jestliže pachatel odcizil trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 TrZ počítač s určitým programovým vybavením (tzv. software), je i cena

tohoto programového vybavení součástí škody, která byla tímto trestným činem způsobena. A to cena, za kterou se toto vybavení v době a místě činu prodává, i když poškozený obdržel odcizené programové vybavení od jeho dodavatele zdarma, resp. za odcizené programové vybavení získal bezplatně nové. Jelikož je obecně známo, že každý počítač může plnit svou funkci jen s určitým programovým vybavením, bude zpravidla úmyslným zaviněním pachatele pokryto i odcizení programového vybavení odpovídající umístění a využívání počítače, který byl předmětem krádeže. Dalším je rozhodnutí č. 2/1963 Sb. rozh. a stan., zabývající se způsobenou škodou u trestných činů krádeže (a zpronevěry). Podle něj je způsobenou škodou celá skutečná hodnota odcizené věci i tehdy, když pachatel dá na místo odcizené věci jinou věc téhož druhu, ale nezastupitelnou. Není možné vycházet v těchto případech jen z rozdílu mezi hodnotou věci odcizené a té za tuto věc pachatelem dané. Takové jednání pachatele je pouze pokusem o náhradu nebo částečnou náhradu škody. Právě z tohoto hlediska je však pro posouzení nebezpečnosti pachatelova činu pro společnost třeba přesně zjistit jak hodnotu věci odcizené, tak i hodnotu věci, která byla pachatelem dána místo ní.

3.4.2.5 Příčinná souvislost

Posledním obligatorním znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu je příčinná souvislost mezi jednáním a následkem trestného činu neboli kauzální nexus. Jen tehdy, pokud pachatel svým jednáním trestněprávně relevantní následek opravdu způsobil, může být trestně odpovědný. V případě absence tohoto kauzálního nexu nenastane pachatelova trestní odpovědnost.

Stejně tak musí být splněn příčinný vztah mezi jednáním a účinkem krádeže, tj. odcizením věci pachatelem a způsobením majetkové újmy, a „mezi jednáním a těžším následkem, který je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (zvláště přitěžující okolností) nebo obecnou přitěžující okolností.“⁸⁴ Zde se například jedná o příčinný vztah mezi jednáním pachatele a škodou velkého rozsahu, což je podrobněji

⁸⁴ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 167

rozebráno v následující kapitole této práce. „V těchto směrech kauzální nexus trestní odpovědnost podmiňuje.“⁸⁵

3.4.2.6 Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 3, 4 a 5 TrZ

Základní výklad je ještě třeba doplnit o aspekty, jimiž se liší skutkové podstaty kvalifikované, které jsou uvedeny v následujících odstavcích ustanovení § 205 TrZ, tedy § 205 odst. 3, 4 a 5 TrZ.

Prvním důležitým aspektem, který definuje kvalifikované skutkové podstaty uvedené v ustanoveních § 205 odst. 3 TrZ, § 205 odst. 4 písm. c) TrZ a § 205 odst. 5 písm. a) TrZ, je následek trestného činu, tedy výše škody, kterou pachatel způsobí činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2. Pro připomenutí, § 205 odst. 1 písm. a) TrZ stanoví jako minimální výši škody škodu nikoliv nepatrnou, tedy podle § 138 odst. 1 TrZ se jedná o nejméně 5 000 Kč, přičemž sankcí je zde odnětí svobody až na dvě léta, případně zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. V odstavci třetím, jež stanoví jako sankci trest odnětí svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitý trest, je minimální výše škody způsobené činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 definována jako škoda větší, dosahuje tedy podle § 138 odst. 1 TrZ tedy nejméně 50 000 Kč. Podle § 205 odst. 4 písm. c) TrZ pachateli krádeže hrozí trest odnětí svobody na dva roky až osm let, způsobí-li takovým činem značnou škodu, kterou se podle § 138 odst. 1 TrZ rozumí minimálně 500 000 Kč. A konečně podle § 205 odst. 5 písm. a) trestem odnětí svobody na pět až deset let bude potrestán pachatel trestného činu krádeže, který takovým činem způsobí škodu velkého rozsahu, již se podle § 138 odst. 1 TrZ rozumí částka dosahující nejméně 5 000 000 Kč. Pokud jde o zavinění těchto následků, postačí vždy ve smyslu § 17 písm. a) TrZ nedbalost.

Dalším případem kvalifikované skutkové podstaty je spáchání trestného činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny. Tato zvlášť přitěžující okolnost je důvodem, proč je podle § 205 odst. 4 písm. a) TrZ takové jednání trestáno

⁸⁵ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, STR. 167

odnětím svobody na dvě až osm let. Organizovanou skupinou se rozumí sdružení nejméně tří osob, jehož trestná činnost je třeba i jen jednorázově koordinována a dopředu plánována. K naplnění tohoto znaku musí být dán úmysl. „Spáchání krádeže za okolností, kdy dojde k rozdělení úloh spolupachatelů záležejícímu v tom, že jeden s novinami v ruce, jimiž si kryje volnou ruku, se zmocňuje cizí věci, druhý se přitiskl k poškozenému bezprostředně z druhé strany a třetí se na poškozeného tlačí zezadu, čímž vytvářeli tzv. ‚zátku‘, naplňuje znaky trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d), odst. 4 písm. a) TrZ (krádež spáchaná členy organizované skupiny).“⁸⁶

Ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) postihuje jednání, kdy pachatel spáchá takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Postačí zde zavinění z nedbalosti, ve smyslu § 17 písm. b) TrZ. Vyhlášením stavu ohrožení státu je pověřen, podle čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, Parlament České republiky a činí tak na návrh vlády tehdy, je-li v bezprostředním ohrožení svrchovanost státu nebo jeho územní celistvost či demokratické základy. Rovněž vyhlášení válečného stavu je v moci Parlamentu České republiky, je-li tato napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení, jak vyplývá z čl. 43 odst. 1 Ústavy České republiky. V praxi mnohem platnější je však část věnovaná živelním pohromám a jiným událostem vážně ohrožujícím život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Živelní pohromou je událost, jež nastává v důsledku přírodní či lidské činnosti a přírodní silou či jevem, zpravidla devastujícím způsobem postihuje přírodu a společnost. V jejím důsledku např. může podle čl. 5 odst. 1 zákona o bezpečnosti České republiky vláda vyhlásit nouzový stav. Trestní sazba je zde na dvě až osm let odnětí svobody.

Poslední kvalifikovaná skutková podstata trestného činu krádeže podle § 205 TrZ je věnována spáchání takového činu v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§309 TrZ), teroristického útoku (§311 TrZ) nebo teroru (§312 TrZ). Tyto okolnosti podmiňují použití vyšší trestní sazby, a to odnětí svobody na pět až deset let. Jedná se tedy podle § 14 odst. 3 TrZ o zvlášť závažný

⁸⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1990

zločin. Trestní zákoník v § 205 odst. 6 TrZ stanovuje trestnost přípravy takového činu. Zvlášť závažný zločin vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru dokonce ani nemusí být spáchán, k trestněprávní klasifikaci činu stačí samotný úmysl. Umožňovaný nebo usnadňovaný zvlášť závažný zločin vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru nemusí dosáhnout ani stadia přípravy. Pokud by však alespoň tohoto stadia u toho kterého zvlášť závažného zločinu bylo dosaženo, „šlo by o souběh trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 nebo 2, odst. 5 písm. b) TrZ a přípravy či pokusu tohoto zvlášť závažného zločinu, který měl pachatel v úmyslu umožnit nebo usnadnit“⁸⁷.

3.4.2.7 Trestní odpovědnost a bagatelní delikty

Trestní zákoník je založen na principu formálního pojetí trestného činu, jak vyplývá z § 13 odst. 1 TrZ, podle něhož „trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“. Toto vymezení koriguje zásada subsidiarity trestní deprese vyjádřena v § 12 odst. 2 TrZ, tj. formulací „trestní odpovědnost a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu“, a procesněprávními prostředky státního zástupce [podle § 159a odst. 4 a § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu]. Hledisko společenské škodlivosti má „pro chráněné právní hodnoty povahu významného interpretačního principu pomáhajícího vyložit zákonnou skutkovou podstatu a její jednotlivé znaky podle jejich smyslu a trestněprávní normu v souladu s jejím účelem (teleologický výklad)“⁸⁸ Bagatelní delikty by neměly být trestné, přestože z formálního hlediska splňují dané znaky trestného činu. Trestní právo přichází na řadu vždy až jako ultima ratio, tedy jako nejzazší řešení pokud nelze postupovat jinak. „Uplatnění hlediska společenské škodlivosti jako interpretačního principu umožňuje u ustanovení o méně závažných trestných činech restriktivním

⁸⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1992

⁸⁸ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 113

výkladem jejich zákonných skutkových podstat bagatelní případy eliminovat (minima non curat praetor – o drobné záležitosti se praetor nestará).⁸⁹

3.4.3 Subjektivní stránka trestného činu krádeže

Trestní zákoník rozlišuje dvě formy zavinění, podle §§ 15 a 16 jsou jimi úmysl a nedbalost. U trestného činu krádeže je po subjektivní stránce vyžadováno zavinění úmyslné. Podle § 13 odst. 2 TrZ totiž k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. V § 205 TrZ se však o ničem takovém nehovoří, o čin nedbalostní se tedy nejedná.

Je důležité, aby úmyslné zavinění zahrnovalo všechny znaky objektivní stránky. Vyžaduje se, aby měl pachatel úmysl přisvojit si věc zmocněním nikoliv jen na přechodnou dobu, jinak by bylo nutné klasifikovat jednání jako trestný čin neoprávněného užívání věci podle § 207 TrZ, samozřejmě za předpokladu, že by se jednalo o věc nikoli malé hodnoty nebo motorové vozidlo. Při nesplnění této podmínky by šlo dokonce pouze o přestupek podle § 50 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., zákona o přestupcích. Pro posouzení trestného činu jako krádeže není však nutné, aby měl pachatel úmysl věc trvale užívat. Naopak stačí přisvojení si věci, tedy trvalé vyloučení poškozeného z nakládání s odcizenou věcí, lhotejno jestli ji následně pachatel zničí, daruje nebo se jí jinak zbaví. Podle rozhodnutí č. 45/1994 Sb. rozh. a stan. lze posoudit jednání pachatele, který se zmocní cizího motorového vozidla, jako trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 TrZ, a ne jako trestný čin neoprávněného užívání věci podle § 207 odst. 1 TrZ, jen tehdy, je-li prokázáno, že tak činil s úmyslem vozidlo trvale užívat nebo s ním naložit jinak způsobem, který by vyloučil poškozeného z dispozice s odcizenou věcí. Další rozhodnutí č. 42/2001 Sb. rozh. a stan. k tomu uvádí, že jde o krádež také tehdy, „jestliže pachatel s cizím motorovým vozidlem, jehož se zmocnil v úmyslu užívat je jen přechodně, naloží tak, že poškozenému natrvalo odejme či znemožní obnovení dispozičního práva, případně

⁸⁹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 115

toto výrazně ztíží (např. odstaví vozidlo na odlehlém místě, kdy jeho navrácení poškozenému je závislé na náhodě)“.

Úmysl je v zákoníku dále rozlišován ve dvou formách. Jednak je trestný čin spáchán s přímým úmyslem, jestliže pachatel podle § 15 odst. 1 písm. a) chce porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, jednak podle písm. b) stejného paragrafu s úmyslem nepřímým, pokud si je vědom, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, je s tím srozuměn. Konkrétně u krádeže se to projevuje tak, že úmysl odcizit nějakou nemusí přesně odpovídat tomu, co je odcizeno doopravdy. Rozhodnutí č. 8/1986 Sb. rozh. a stan. nečiní rozdíl mezi věcmi, které chce pachatel odcizit a těmi, s jejichž odcizením je zároveň srozuměn. „Odcizí-li pachatel peněženku v úmyslu zmocnit se pouze peněz v ní se nacházejících, avšak ví, že v peněžence mohou být i jiné hodnoty a pro ten případ je srozuměn s tím, že majiteli způsobí škodu jejich odcizením, odpovídá i za tuto škodu.“

Co se týče zavinění k okolnosti zvláště přitěžující, ustanovení § 17 TrZ stanoví, že k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se u těžšího následku přihlédne i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, u nichž vyžaduje zákon též zavinění úmyslné. U jiné skutečnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby postačí i nedbalost nevědomá, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl. U krádeže se jedná o případy kvalifikovaných skutkových podstat, tedy § 205 odst. 3, 4 a 5 TrZ. Z nich v tomto smyslu vyčnívá § 205 odst. 5 písm. b) TrZ, kde je vyžadováno, aby pachatel trestný čin krádeže spáchal v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru. Znakem subjektivní stránky je tady také záměr.

Zavinění je vzhledem ke skutečnostem rozhodujícím pro posouzení skutku jako trestného činu krádeže nutné pachateli prokázat v době jeho spáchání. Zmocní-li se pachatel cizí věci v přesvědčení, že se jedná o jeho věc, a svůj omyl si uvědomí až později, nejedná se v případě, že se nakonec rozhodně tuto věc si ponechat, o krádež, nýbrž bude jeho jednání klasifikováno jako trestný čin zatajení věci podle § 219 TrZ. Trestní odpovědnost za krádež nezanikne, vrátí-li pachatel věc krátce po činu, a to ani tehdy, když se k tomu rozhodne svévolně. Oproti tomu, pokud pachatel odcizí věc s úmyslem ji pachateli vrátit a obdržet za nalezení věci odměnu, nejde o trestný čin krádeže, ale podvodu podle § 209 TrZ.

3.4.4 Pachatel trestného činu krádeže

Pachatelem, může u trestného činu krádeže být pouze fyzická osoba. Právnická osoba se nemůže dopustit trestného činu krádeže – § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a contrario.

Musí jít o osobu v době spáchání činu přičetnou, tedy schopnou rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat. Kdo tohoto schopen není, podle § 26 TrZ za tento čin není trestně odpovědný.

Pachatel musí být podle § 25 TrZ starší patnácti let (ve smyslu § 139 TrZ může trestný čin pachatel spáchat až dne následujícího den jeho patnáctých narozenin).

Některé trestné vyžadují podle § 114 odst. 1 TrZ zvláštní vlastnosti pachatele nebo jeho zvláštní postavení či způsobilost. U krádeže je opět potřeba rozlišovat dvě samostatné skutkové podstaty podle § 205 odst. 1 TrZ a § 205 odst. 2 TrZ. V případě prvního odstavce konkrétní ani speciální subjekt vyžadován není, z tohoto hlediska může být pachatelem kdokoli. Odstavec druhý se však vztahuje pouze na konkrétní subjekt, a to toho, „kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“. Tedy na recidivní pachatele, k jejichž předcházejícímu odsouzení nebo potrestání došlo v době posledních tří let před opětovným spácháním takového trestného činu.

Pachatelem nemůže být vlastník věci, protože odcizit lze jen věc cizí.

3.4.5 Vývojová stadia trestného činu krádeže

Není však možné považovat za pachatele jen ty, kteří naplnili všechny znaky trestného činu krádeže a čin tak dokonali. V úvahu je třeba brát ustanovení rozšiřující dosah skutkových podstat trestného činu krádeže uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku. Vývojovými stadii trestného činu jsou příprava k zvlášť závažnému zločinu, pokus trestného činu a dokonáný trestný čin. U trestného činu krádeže je tedy pachatelem vedle toho, kdo trestný čin dokonal, i ten, kdo se o trestný čin krádeže pokusil nebo se dopustil jeho přípravy, je-li trestná.

Pokus, podle § 21 odst. 2 TrZ trestný podle trestní sazby stanovené za dokonáný trestný čin, se podle § 21 odst. 1 TrZ vyznačuje třemi základními znaky, a to jednáním, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu, úmyslem spáchat trestný čin a nedostatkem jeho dokonání.

Základním znakem je bezprostřednost směřování jednání k dokonání trestného činu, ať už ve formě započatí takového jednání (například v úmyslu ukrást mobilní telefon vsune zloděj ruku do kabelky poškozené), odstranění poslední rozhodné překážky stojící v cestě dokonání krádeže (například pachatel rozbije okno automobilu, ze kterého chce něco ukrást) nebo jednání za situace, kdy poslední překážka je překážkou nerozhodnou či taková překážka neexistuje vůbec (například případy krádeže celé zamčené pokladny s penězi či případy, kdy pachatel pouze obejde pokladní pult, aby ukradl peníze přímo z otevřené pokladny).

Pokusu trestného činu krádeže se tak dopustí například pachatel, který v noci vylomí zámek a vnikne do obchodu s elektronikou v úmyslu ukrást herní konzoli, avšak nachytá ho okolo projíždějící policejní hlídka, a to právě v okamžiku, kdy konzoli sundává z regálu se zbožím. Hranice mezi pokusem a dokonáným trestným činem je zde velice tenká, kupříkladu k dokonání stačí, pokud již pachatel učinil jiné potřebné úkony ke zmocnění se věci a pak v místnosti setrval, jako tomu je podle rozhodnutí č. 51/1976 Sb. rozh. a stan., tedy „trestný čin krádeže je dokonán, když pachatel si cizí věc přivlastní tím, že se jí zmocní. Za dokonané zmocnění se věci lze považovat, když pachatel po násilném vniknutí do místnosti pomocí klíčů vnikne do skříní a stolů, odcizí z nich věci a uloží je do připraveného zavazadla, i když pak za dalším účelem v místnosti setrvá.“ Obdobně usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 1092/2007 ze dne 27. 9. 2007 konstatuje k vývojovým stadiím krádeže, že „k dokonání trestného činu krádeže plně postačuje, odejme-li pachatel věc z dispozice majitele a ukryje-li ji na jiném místě v téže místnosti, příp. si ji nachystá u dveří k odnesení z objektu“. Už tehdy lze hovořit o dokonáném trestném činu krádeže.

„Po subjektivní stránce musí úmysl pachatele dopadat na skutkové okolnosti konkrétního pokusu, to vzhledem k povaze trestného činu, o nějž se pokusil a touto cestou směřoval k jeho dokonání.“⁹⁰ V tomto smyslu je pokus ilustrován na

⁹⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 285

následujícím příkladu. Pokud pachatel krádeže kufru s penězi předpokládá, že uvnitř tohoto kufru je 100 000 Kč, ale po otevření zjistí, že obsahuje jen 10 000 Kč, nebude jeho chování klasifikováno jako dokonáný trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ, ale jako pokus trestného činu krádeže podle § 21 odst. 1 TrZ a § 205 odst. 3 TrZ. Jinými slovy nebude v tomto konkrétním případě klíčové způsobení škody nikoliv nepatrné, ale pokus o způsobení škody větší, protože podle § 18 odst. 3 TrZ „kdo při spáchání činu mylně předpokládá skutkové okolnosti, které by naplňovaly znaky přísnějšího úmyslného trestného činu, bude potrestán za pokus tohoto přísnějšího trestného činu“. Obdobně v rozhodnutí č. 26/1994 Sb. rozh. a stan., „při právním posouzení pokusu trestného činu krádeže podle § 21 odst. 1, § 205 TrZ z hlediska znaků charakterizovaných výší škody je nutno vycházet z představy pachatele o předmětu útoku a jeho záměru“.

Příprava krádeže je trestná podle § 205 odst. 6 TrZ, ale jen tehdy, jde-li současně o zvlášť závažný zločin ve smyslu § 20 odst. 1 TrZ a § 14 odst. 3 TrZ, tedy v případě, že jsou naplněny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedené v § 205 odst. 5 TrZ. Je trestná v souladu s § 20 odst. 2 TrZ podle trestní sazby za zvlášť závažný zločin, ke kterému směřovala, tj. podle ustanovení § 205 odst. 5 TrZ. Rozumí se jí zde jednání spočívající v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu krádeže, pokud u něj nedošlo k pokusu ani k dokonání. Zákon v demonstrativním výčtu uvádí organizování zvlášť závažného zločinu, opatřování nebo přizpůsobování prostředků a nástrojů k jeho spáchání, spolčení, srocení, návod a pomoc, obecně se však může jednat i o jakékoli jiné vytváření podmínek pro jeho spáchání. Více k přípravě trestného činu krádeže bylo uvedeno také dříve v kapitole 3.4.2.2 ve výkladu ke krádeži vkladní knížky.

U přípravy k zvlášť závažnému zločinu a pokusu trestného činu přihlédne soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry podle § 39 odst. 6 písm. c) TrZ „též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo, jakož i okolnostem a k důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo.“

3.4.6 Pokračování v trestném činu krádeže v souvislostech

Od dokonání trestného činu je dále třeba odlišit trestný čin ukončený, případně dokončený. K dokonání trestného činu může dojít nezávisle na ukončení či dokončení trestné činnosti, a to za předpokladu naplnění všech znaků skutkové podstaty, byť i jediným samostatným útokem. V případě krádeže se však lze dopustit trestného činu též ve formě pokračování.

Správné určení okamžiku dokončení trestného činu je pak významné například pro určení časové působnosti trestních zákonů, což může být pro osud pachatele klíčové (viz. příklad uvedený v posledním odstavci kapitoly 3.3.3). V tomto místě je důležité uvést, že „při trestných činech hromadných nebo při pokračování v trestném činu třeba čin posuzovat podle nového trestního zákona i tehdy, byly-li třeba jen některé akty provedeny za účinnosti nového zákona“⁹¹. Směrodatným pro určení časové působnosti je okamžik ukončení jednání, v případě krádeže ve formě pokračování tedy poslední dílčí útok takového trestného činu.

Podle § 116 TrZ „pokračováním v trestném činu se rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku“. Ne každý pachatel, který se dopustí více krádeží, se tak dopouští pokračujícího trestného činu krádeže. Je třeba, aby tyto činy byly stejné, spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku. Pokud je však tato podmínka splněna, škoda těmito činy způsobena jednotlivými dílčími útoky se sčítá, čemuž následně odpovídá i trestní sazba. V důsledku tak podle rozhodnutí č. 22/1991 Sb. rozh. a stan. za trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 TrZ „je nutno považovat i jednotlivé útoky, jimiž pachatel způsobil škodu nižší, než je škoda nikoli nepatrná, jestliže jde o útoky spáchané spolu s dalšími formou pokračování v trestném činu a celková škoda tuto hranici dosáhne. V takovém případě jde o jeden pokračující trestný čin“. Fakt, že pachatel „pokračoval po delší dobu“ v páčání trestného činu, je podle § 42 písm. m) TrZ přitěžující okolností.

⁹¹ SOLNAR, V. a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009, str. 114

Může také nastat situace, kdy se pachatel dopustil pokračování trestného činu krádeže, při kterém však nebyl vždy úspěšný. Při posuzování jednání pachatele pokračujícího trestného činu krádeže spáchaného několika útoky, z nichž jedním se nepodařilo pachateli zmocnit se cizí věci, je toto třeba specifikovat v právní kvalifikaci. Toto je dále vyloženo na příkladech inspirovaných rozhodnutím č. 15/1996 Sb. rozh. a stan., které se věnuje právě pokračováním v takových trestných činech. Například při prostém pokračování v přečinu krádeže, kdy všechny ze tří jednotlivých útoků byly dokonány, a kterými byla pokaždé způsobena škoda 15 000 Kč, celkově tedy 45 000 Kč (tj. podle § 138 odst. 1 TrZ škoda nikoli nepatrná), je pachatelovo jednání hodnoceno jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ. Pokud se ale pachateli jedním z útoků nepodaří zmocnit se cizí věci, bude jeho jednání za jinak stejných podmínek kvalifikováno jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ, dílem dokonáný, dílem nedokonáný ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 TrZ [jinak stejnými podmínkami se rozumí nenaplnění alternativních znaků podle § 205 odst. 1 písm. b) až e) TrZ, nesplnění skutečností vedoucích ke kvalifikaci jednání podle § 205 odst. 2 TrZ a znaků jedné či více kvalifikovaných skutkových podstat krádeže podle odstavců následujících]. Poslední alternativou je případ obdobný, kdy se ale pachatel po třech dokonáných útocích se způsobenou škodou celkově 45 000 Kč pokusí o to samé ještě počtvrté, avšak tento útok nedokoná. Již způsobená škoda spolu se škodou zamýšlenou dosáhne 60 000 Kč (tedy podle § 138 odst. 1 TrZ škodu větší), v takovém případě půjde tedy o pokus přečinu krádeže podle § 21 odst. 1, § 205 odst. 1, odst. 3 TrZ.

Sčítání škod pro správnou kvalifikaci pokračujícího trestného činu má za důsledek, že pokud „dílčí útoky naplňují samy o sobě rovněž skutkovou podstatu stejného trestného činu, např. podle § 205 odst. 1 písm. a), ovšem ve svém souhrnu odpovídajícímu § 116 nevyústí v pokračující krádež podle citovaného ustanovení, nýbrž v krádež třeba podle § 205 odst. 3“⁹², jedná se o pokračování ve formě hromadnosti.

⁹² KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 160

3.4.7 Trestná součinnost více osob na krádeži

3.4.7.1 Nepřímý pachatel

Pachatelem je, vedle vlastnoručně jednajícího pachatele, podle § 22 odst. 2 TrZ „i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.“ Platí tedy, že pachatel může k provedení trestného činu užít jiné osoby nejednající zaviněně, tedy tzv. živého nástroje. Takový pachatel bývá označován jako pachatel nepřímý.

Typickým je případ, kdy pachatel přesvědčí dítě mladší patnácti let, tedy osobu pro nedostatek věku trestně neodpovědnou, k tomu, aby pro něj odcizilo cizí věc. Za trestný čin krádeže nebude odpovědné dítě, ale právě tento nepřímý pachatel. Dále lze jako živý nástroj zmínit osobu nepříčetnou, osobu jednající ve skutkovém nebo právním omylu, kterého se nemohla vyvarovat (např. „pachatel požádá osobu X, aby mu podala z věšáku v restauraci bundu, přičemž osoba X se domnívá, že jde o bundu ve vlastnictví pachatele, avšak ta je ve skutečnosti vlastnictvím poškozeného Y⁹³), osobu dopouštějící se činu z donucení fyzickým násilím, která fakticky sama nejedná, osobu neodpovědnou např. z důvodu krajní nouze jako okolnosti vylučující protiprávnost („např. pachatel donutí vážně míněnou pohrůzkou usmrcení osobu X ke krádeži“⁹⁴), osobu povinnou uposlechnout rozkazu v případech, kdy nepřímý pachatel zneužije svého práva dávat rozkazy, či osobu nejednající ve specifickém úmyslu nebo z pohnutky, kterou předpokládá skutková podstata trestného činu, popř. jedná v tomto směru v omylu. Příkladem posledního zmiňovaného může být jednání pachatele, který navede osobu X ke krádeži šperku v hodnotě 10 000 Kč,

⁹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012 str. 324

⁹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012 str. 324

již však mylně informuje, že jde o napodobeninu mající hodnotu nanejvýš 1 000 Kč. Osoba uvedená v omyl tak páchá přestupek podle § 50 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., zákona o přestupcích, protože podle § 18 odst. 1 TrZ „kdo při spáchání činu nezná ani nepředpokládá jako možnou skutkovou okolnost, která je znakem trestného činu, nejedná úmyslně“, pachatel se však dopouští jako nepřímý pachatel přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ.

Osoba zneužita pachatelem jako živý nástroj v těchto případech buď není vůbec trestně odpovědná, nebo odpovídá jen do omezené míry. „Nepřímý pachatel je trestně odpovědný za úmyslný trestný čin, který prostřednictvím ‚živého nástroje‘ spáchal.“⁹⁵ V § 205 odst. 2 TrZ, jak bylo zmíněno v předcházející kapitole, je pachatelem konkrétní subjekt, a to „kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“. Tato osoba se může dopustit přečinu podle tohoto ustanovení i jako nepřímý pachatel.

3.4.7.2 Spolupachatelství při krádeži

Podle § 113 TrZ se pachatelem „rozumí, nevyplývá-li z jednotlivého ustanovení trestního zákona něco jiného, i spolupachatel a účastník.“ Spolupachatelství předpokládá naplnění dvou podmínek, kterými jsou současně spáchání trestného činu společným jednáním a úmysl k tomu směřující (objektivní a subjektivní prvek společného jednání). Z § 23 TrZ vyplývá, že při spolupachatelství je „trestný čin spáchaný úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob“ a každá z nich odpovídá, jako by jej spáchala sama. Nejde však o spolupachatelství, pokud např. jedním ze dvou spolupachatelů je osoba neodpovědná z důvodu nedostatku věku, trestně odpovědným za spáchání trestného činu pak je jediný pachatel.

Důležité je, že každému ze spolupachatelů se přičítá celá způsobená škoda způsobená společným jednáním. Platí, že se škody způsobené každým z nich sečtou a každý ze spolupachatelů odpovídá za způsobenou škodu ve výši součtu těchto jednotlivých částek. To znamená, že pokud se spolupachatelé A a B vloupali do vily, ze které první odnesl televizi v hodnotě 150 000 Kč a druhý obrazy v hodnotě 400 000 Kč, nedopustili se každý zvlášť přečinu krádeže § 205 odst. 1 písm. b),

⁹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012 str. 324

odst. 3 TrZ, ale (samozřejmě v jednočinném souběhu s přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, odst. 2 TrZ) jako spolupachatelé zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) TrZ, protože celkově byla podle § 138 odst. 1 TrZ trestným činem způsobená značná škoda a v souladu s § 23 TrZ odpovídá každý z pachatelů tak, jako by trestný čin spáchal sám.

Co se týče pojmu společného jednání, naplňuje ho více možností jednání spolupachatelů. Každý ze spolupachatelů může splnit všechny znaky skutkové podstaty trestného činu krádeže, jak je uvedeno v příkladu v předcházejícím odstavci. Další možností je jednání, kdy každý ze spolupachatelů uskuteční „jen některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu krádeže, jež je pak naplněna jen souhrnem těchto jednání“⁹⁶, například pachatel A by překonal bezpečnostní zámek hlavních dveří vily a pachatel B by nanosil lup do vozidla. „K naplnění pojmu spolupachatelství podle § 23 TrZ není třeba, aby se všichni spolupachatelé účastnili na trestné činnosti stejnou měrou.“⁹⁷ Také mohou jednotlivá jednání pachatelů být článkem řetězu a jen v celku tvořit skutkovou podstatu. „V tomto posledně uvedeném případě jednotlivé složky společné trestné činnosti sice samy o sobě znaky jednání uvedeného v příslušném ustanovení zvláštní části trestního zákona nenaplnují (nebo alespoň ne všechny takové složky), ale ve svém souhrnu představují jednání popsané v příslušném ustanovení zvláštní části trestního zákona, když je nutné, aby působily ve vzájemné návaznosti současně nebo sice postupně, ale v bezprostřední časové souvislosti, a ve svém celku tvořily skutkovou podstatu stejného trestného činu.“⁹⁸ V tomto smyslu by, ve výše zmiňovaném příkladu, mohl například ještě po společné dohodě figurovat pachatel C. Důvodem jeho přítomnosti by bylo prozkoumat obrazy na stěnách a určit, které z nich jsou cennými originály a které pouhými napodobeninami v hodnotě jednotek tisíc Kč. Určil by, které mají ostatní spolupachatelé odnést nebo ponechat, ale obrazů samotných by se nedotýkal. To by bylo úkolem pachatele A a pachatele B.

O společné jednání však nejde tehdy, když jeden ze spolupachatelů bez vědomí ostatních odnese v kapse ještě například mobilní telefon v hodnotě 15 000 Kč. V tom případě jde o exces (vybočení), za který ostatní spolupachatelé neodpovídají.

⁹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 329

⁹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 330

⁹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 329

Důsledkem excesu je, že excedent odpovídá v rozsahu svého vybočení jako samostatný pachatel. To neplatí, pokud jde o kvalifikační okolnost, za kterou mohou odpovídat i ostatní spolupachatelé. O takovou kvalifikační okolnost se jedná, vztahuje-li se na ni zavinění alespoň z nevědomé nedbalosti. To se vztahuje ve smyslu ustanovení § 17 písm. a) TrZ k těžšímu následku, tj. například v případě zvlášť závažného zločinu krádeže podle ustanovení § 205 odst. 5 TrZ. Také může nastat vybočení opačné, například pokud jeden z pachatelů z místa činu uteče dříve, než dojde k jednání bezprostředně směřujícímu k dokonání trestného činu. V tom případě může být jeho jednání kvalifikováno jako některá z forem účastenství nebo jako příprava trestného činu krádeže, je-li v konkrétním případě trestná.

„Při stanovení trestu a jeho výměry přihlédne soud,“ podle § 39 odst. 6 písm. a) TrZ, „u spolupachatelů též k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo ke spáchání trestného činu.“ Pokud se spolupachatel podílel na trestném činu jako organizátor, přihlédne k tomu soud jako k přitěžující okolnosti v souladu s ustanovením § 42 písm. o) TrZ.

Úprava spolupachatelství v trestním zákoníku doznala výrazné změny, co se týče i tzv. dělání zdi, které se dříve posuzovalo jako spolupachatelství, dnes však spadá pod § 24 odst. 1 písm. c) TrZ. S trestným činem krádeže je toto jednání spojeno velmi úzce. Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku, v souladu s názory nauky, byl dříve pojem „spáchání činu společným jednáním“ v praxi vykládán neúměrně široce, kdy pod něj bylo zahrnováno i tzv. dělání zdi (pachatel dává opodál pozor, aby společníci nebyli při činu vyrušeni). Důvodová zpráva k tomu uvádí: „Za spolupachatelství u trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 platného trestního zákona (§ 178 TrZ – pozn. aut.) se v praxi považuje i jednání, v rámci něhož se konkrétní osoba osobně neúčastní na vniknutí do domu nebo bytu jiného, ale v rámci rozdělení úkolů směřujících k úspěšnému provedení bytové krádeže hlídá před domem nebo bytem jiného, do něhož vniknou ostatní pachatelé (srov. č. 6/1993 Sb. rozh. a stan.).“ Proto došlo k upřesnění pojmu pomoci v § 24 odst. 1 písm. c) TrZ tak, že v demonstrativním výčtu byl doplněn o popis jednání při tzv. dělání zdi či volavky slovy „odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou“.

3.4.7.3 Účastenství při krádeži

Účastenství je úmyslnou formou účasti na trestném činu. Dle § 24 odst. 1 TrZ je účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu ten, kdo úmyslně spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil [podle písm. a) – organizátor], vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin [podle písm. b) – návodce], nebo umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu [podle písm. c) – pomocník]. Podle § 39 odst. 6 písm. b) TrZ „při stanovení trestu a jeho výměry přihlédne soud u organizátora, návodce a pomocníka též k významu a povaze jejich účasti na spáchání trestného činu“. U návodu platí také obecná přitěžující okolnost podle § 42 písm. i) TrZ při svedení zejména dítěte mladšího patnácti let, mladistvého nebo osoby ve věku blízkém věku mladistvých k činu jinak trestnému, provinění nebo trestnému činu.

Mezi jednáním účastníka a spáchaným trestným činem musí být příčinný vztah. Organizátorství, návod a pomoc se posoudí jako účastenství jen v případě, že pachatel krádež dokonal nebo se o ni alespoň pokusil, v souladu se zásadou akcesority účastenství, kterou se rozumí závislost trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele. Při nesplnění této podmínky je možné tato jednání posuzovat jako přípravu, avšak jen pokud směřují ke spáchání zvláště závažného zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 či 2, odst. 5 TrZ. Důvody pro to byly probírány v předcházejících kapitolách.

I zde, stejně jako u spolupachatelství, může ale dojít k excesu pachatele. Může se tak stát, že např. navedený spáchal trestný čin více či méně závažný, než k jakému byl naváděn apod. Toto se projeví zejména v kvalifikaci jím samotným spáchaného trestného činu. Návodce potom bude v takovém případě odpovědný za trestný čin, ke kterému naváděl, pokud je skutečně spáchaný trestný čin deliktem těžším, než plynulo z návodu. Lehčí trestný čin, jaký měl v úmyslu účastník, je totiž v těžším trestném činu zahrnutý. Naopak pokud návodce navádí například ke zločinu krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. c) TrZ, ale pachatel spáchá pouze přečin podle § 205 odst. 1, odst. 3 TrZ, bude návodce pro nedostatek trestnosti přípravy (pokusu návodu) výše uvedeného zločinu trestně odpovědný pro návod k dokonanému přečinu,

jenž byl skutečně spáchán. Ten je totiž v návrhu zahrnut. Dále v případě excessu, kdy např. návodce naváděl ke spáchání zvláště závažného zločinu, ale naváděný od jeho spáchání upustil nebo spáchal jen přečin či zločin, bude návodce trestný pro přípravu k těžšímu trestnému činu podle § 20 TrZ).

Významné pro právní kvalifikaci je nejen samotné jednání pachatele, ale i předcházející dohoda o něm. Zdánlivě stejné případy mohou naplňovat někdy skutkovou podstatu trestného činu krádeže ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c), § 205 TrZ a jindy skutkovou podstatu trestného činu podílnictví podle § 214 TrZ, jak ilustruje rozhodnutí č. 58/1995 Sb. rozh. a stan. Podle něj „jednání pachatele, který převezme od jiného motorové vozidlo, aby je pro něho převezl přes hranice ČR do ciziny, ač ví, že jde o vozidlo získané trestným činem krádeže a že je tak odstraňuje z místa možného odhalení, je třeba posuzovat jako ukrývání věci, jež naplňuje znaky trestného činu podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a) TrZ. O pomoc k trestnému činu krádeže podle § 24 odst. 1 písm. c), § 205 TrZ by šlo jen tehdy, když by tak jednal po dohodě s pachatelem, která by předcházela spáchání krádeže“. Více k trestnému činu podílnictví v kapitole 3.4.7.4.

Organizátorství, návod a pomoc k trestnému činu osoby, která není trestně odpovědná (například návodce nevěděl, že navedený je nepřičetný či mladší patnácti let), není účastenstvím ve smyslu § 24 TrZ. Takové jednání může být trestné pouze za podmínek § 20 TrZ jako příprava spočívající v pokusu účastenství. Situace se mění v závislosti na vědomí osoby, že druhá osoba je trestně neodpovědná. Zcela odlišné je vědomé užití živého nástroje, kdy jde o případ již dříve probíraného nepřímého pachatelství.⁹⁹

Všechny tři formy účastenství jsou ilustrovány na následujícím příkladu: pachatel A přijde za pachatelem B a navrhne mu, že vykradou jednu ze zahrádkářských chat za městem, jejichž majitelé se do nich jezdí rekreovat pouze o víkendech, a zároveň označí chaty, ve kterých lze krádež realizovat. Pachatel B souhlasí, vymyslí plán, jak se do konkrétní chaty dostat, jak krádež úspěšně provést a jak kořist odnést. Sami se však on a pachatel A akce nechtějí účastnit. Pachatel B se proto dohodne ještě s pachateli C a D, kteří krádež uskuteční, a pachatelem E, který ohlídá začátek slepé ulice, na jejímž konci chata stojí a případně ostatní telefonem upozorní na příjezd

⁹⁹ Srovnej ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 344

policejní hlídky, zatímco pachatelé C a D vylomí zámek a vniknou do chaty a posléze odnesou věci v hodnotě 500 000 Kč. Pachatelé C a D se ve spolupachatelství dopustili v jednočinném souběhu přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, odst. 2, odst. 3 TrZ a zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) TrZ. Zbývající pachatelé se na uvedeném trestném činu podíleli ve formě účastenství. Pachatel A vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin a dáním tipu konkretizoval tento podnět, účastnil se tak jako návodce podle § 24 odst. 1 písm. b) TrZ. Pachatel B celý plán vymyslel, domluvil se s pachateli C, D a E a zorganizoval jejich jednání, čímž se na trestném činu účastnil jako organizátor podle § 24 odst. 1 písm. a) TrZ. Pachatel E hlídal na začátku slepé ulice, která byla také jedinou cestu k chatě a předpokládanou trasou případné policejní hlídky, tedy dopustil se tzv. dělání zdi, které, jak bylo uvedeno v předcházející kapitole pojednávající o spolupachatelství, spadá dnes již pod účastenství ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) TrZ.

3.4.7.4 Další formy trestné součinnosti na krádeži v podobě trestných činů definovaných ve zvláštní části trestního zákoníku

Další případy eventuální trestné součinnosti více osob na trestném činu krádeže jsou obecně definovány některými ustanovení zvláštní části trestního zákoníku. Konkrétně jde o podílnictví a podílňictví z nedbalosti podle §§ 214 a 215 TrZ, legalizaci výnosů z trestné činnosti, případně legalizaci výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle §§ 216 a 217 TrZ, nadřžování podle § 366 TrZ a nepřekažení trestného činu podle § 367 TrZ.

Podílnictví podle § 214 TrZ napomáhá k tomu, aby stav vytvořený například právě trestným činem krádeže zůstal beze změny. Na trestný čin krádeže může tedy podílnictví navazovat tak, že pachatel úmyslně ukryje, na sebe nebo jiného převede anebo užívá věc nebo jinou majetkovou hodnotu získanou trestným činem krádeže podle § 205 TrZ nebo jako odměna za něj, případně věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která byla opatřena za výše popsanou věc nebo majetkovou hodnotu. Předmětem podílnictví tak mohou být například jak přímo ukradené peníze, tak peníze získané prodejem ukradeného automobilu nebo odměna za spáchání této krádeže. Trestného činu krádeže jako hlavního trestného činu se musí dopustit jiná osoba

než podílník. Proto se zároveň ve vztahu k téže věci nemůže podílnictví dopustit pachatel, spolupachatel anebo účastník této krádeže. Co se týče zavinění, je vyžadován úmysl. Více k tomu je uvedeno v rozhodnutí č. 7/1995 Sb. rozh. a stan. „K naplnění subjektivní stránky trestného činu podílnictví podle § 214 TrZ je třeba, aby pachatel znal všechny skutkové okolnosti rozhodné pro závěr, že čin spáchaný jinou osobou, kterým byla věc uvedená v tomto ustanovení získána, je trestným činem. Jde-li o trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ, nestačí pachatelova vědomost o tom, že se jiná osoba zmocnila cizí věci. Musí vědět a být alespoň srozuměn s tím, že tímto činem mohla být způsobena škoda, kterou lze posoudit jako škodu nikoli nepatrnou.“ Avšak jedná-li osoba, která věc či jinou majetkovou hodnotu ukryje nebo převede na jiného, v úmyslu umožnit pachateli uniknout trestnímu stíhání za trestný čin krádeže, půjde o trestný čin nadřování podle § 366 TrZ, kterému je věnován prostor dále v této kapitole. Významné u podílnictví na trestném činu krádeže je, že mezi podílníkem a pachatelem krádeže nebyla uzavřena dohoda předcházející hlavnímu činu, že po přisvojení si cizí věci nebo jiné majetkové hodnoty pachatelem krádeže podílník například převede tuto věc na sebe nebo na jiného. Jak uvádí rozhodnutí č. 62/1973 Sb. rozh. a stan., „dohoda nebo slib, jímž pachatel předem zajišťuje rozkradači (zde u dnes již neexistujícího trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, ale obdobně platí u pachatele trestného činu krádeže – pozn. aut.) rychlý odbyt rozkradeného zboží nebo jiných věcí a jejich bezpečné realizování, popř. soustavné, postupné a předem dohodnuté přebírání rozkradených věcí, které umožňuje další pokračování v rozkrádání, je třeba kvalifikovat jako pomoc k trestnému činu“ podle § 24 odst. 1 písm. c) TrZ.

Skutková podstata trestného činu podílnictví z nedbalosti podle § 215 TrZ je obdobná. Liší se především mírou zavinění a vyšší mírou minimální hodnoty věci, jíž se podílnictví týká („nikoli malá hodnota“, tedy podle § 138 odst. 1 TrZ nejméně 25 000 Kč). Dále také tím, že v zákonné definici objektivní stránky skutkové podstaty, vedle ukrytí a převedení na sebe nebo jiného, chybí užití věci. Rozdílem též je, že nedbalostní trestný čin podílnictví nelze spáchat ukrytím nebo převodem toho, co bylo opatřeno za věc nebo jinou majetkovou hodnotu získanou trestným činem.

Legalizace výnosů z trestné činnosti ve spojitosti s krádeží nastává podle § 216 TrZ tehdy, když pachatel svým úmyslným jednáním zastírá původ

nebo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu (alinea 1) věci nebo jiné majetkové hodnoty získané trestným činem krádeže nebo jako odměna za něj, případně věci nebo jiné majetkové hodnoty za ně opatřené, anebo když pachatel spáchání takového činu jinému umožní (alinea 2). Na rozdíl od podílnictví pachatelem legalizace výnosů z trestné činnosti může být i pachatel trestného činu krádeže, jako trestného činu hlavního. Nemůže však dojít k tomu, že se stejná osoba dopustí jednání podle obou skutkových podstat (alinea 1 a alinea 2). Jde o úmyslný trestný čin, nedbalostním ustanovením k němu je § 217 TrZ definující legalizaci výnosů z trestné činnosti z nedbalosti.

Nadržování pachateli krádeže ve smyslu § 366 TrZ se dopouští ten, kdo úmyslně pachateli mu pomáhá ve smyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Tato součinnost probíhá po dokonání trestného činu krádeže a nebyla pachateli přislíbena před jejím spácháním. Trestným je podle § 366 odst. 2 písm. a) TrZ a contrario i ten pachatel, který spáchá trestný čin nadržování ve prospěch osoby blízké ve smyslu § 125 TrZ, ledaže by tak učinil v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch.

Trestný čin nepřekazení trestného činu podle § 367 TrZ spočívá v tom, že ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá jeden z trestných činů taxativně vypočtených v odstavci 1 tohoto ustanovení, a spáchání nebo dokončení takového činu nepřekazí. U trestného činu krádeže je tento čin trestný jen v případě, kdy se jedná o krádež podle § 205 odst. 5 TrZ, tedy činem uvedeným v § 205 odst. 1 nebo 2 TrZ při způsobení škody velkého rozsahu nebo spácháním takového činu v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu velezrady, teroristického útoku nebo teroru. A to v souladu s obecně sledovaným objektem skutkové podstaty nepřekazení trestného činu podle § 367, tedy v zájmu zabránit páchání nejzávažnějších trestných činů a jejich následkům. Pachatelem může být každá fyzická osoba s výjimkou spolupachatele, účastníka nebo osoby, která tento zvlášť závažný zločin krádeže připravuje.

4 Závěr

Závěrem bych rád shrnul, k jakým úsudkům vede analýza úpravy trestného činu krádeže, tak jak byla pojata v předkládaném textu. Práce je vedena snahou o co nejširší pohled na zpracovávanou tematiku, tedy téměř výhradně se zaměřuje na trestný čin krádeže a pouze v některých cíleně zvolených případech pojednává i o trestných činech, které jsou krádeži nějakým způsobem blízké. Klíčovou pro tuto práci je zejména aktuální právní úprava v trestním zákoníku účinná od roku 2010, ale významným tématem je také přechod na tuto úpravu a změny oproti trestnímu zákonu z roku 1961 a okolnosti, jež tento přechod provázely.

Trestní právo prochází již od počátků své existence kontinuálním vývojem, během kterého se stále objevují další nové problémy a komplikace, kterými je třeba se zabývat a uspokojujícím způsobem se s nimi vypořádat. Nedávným příkladem, při pohledu na problematiku mimo trestný čin krádeže a majetkové trestné činy obecně, může být definování trestného činu nebezpečného pronásledování (stalkingu) podle § 354 TrZ, další nedávnou inovací trestního práva u nás je trest domácího vězení zakotvený v §§ 60 a 61 TrZ. U těchto či jiných novinek, vzhledem k nezkušenosti v těchto oblastech, lze předpokládat určité problémy, ať už na straně zákonodárce při jejich definici v zákoně nebo následně v praxi na straně orgánů činných v trestním řízení. Podobným případem však není trestný čin krádeže, který lidskou existenci provází od nepaměti a zkušenosti s ním jsou bohaté.

Toto je široce rozpracováno v druhé části této práce, věnované historickému vývoji právní úpravy trestného činu krádeže, kde jsou v dostupném rozsahu přehledně přiblíženy počátky jeho vývoje ve světě, zejména pohledem na rozsáhlou římskoprávní úpravu, a stovky let vývoje v českých zemích, včetně podrobnějšího zaměření na posledních necelých sto let od zrodu Československa v roce 1918. Na první pohled by se tak mohlo zdát, že by úprava trestného činu krádeže měla být bezproblémovou a roky praxe vybroušenou rutinou, opak je však pravdou. Skutečností je, že aktuální právní úpravu od samého počátku provázely nepřehlédnutelné nedostatky, které výrazně komplikovaly práci nejen soudům a vedly samozřejmě též k polemikám ze strany odborné veřejnosti.

Konkrétně šlo o neobvyklé vytvoření dvou samostatných skutkových podstat obsažených v prvních dvou odstavcích § 205 TrZ, pojednávajícím o trestném činu krádeže, jejichž výklad (a především výklad jejich případného souběhu) nebyl zpočátku jednotný. Výrazným problémem navíc byla nevhodně zvolená formulace „čin uvedený v odstavci 1“ figurující v druhém odstavci § 205 TrZ, věnovaném případům recidivy, jež v důsledku vedla k absurdním a nepřijatelným závěrům, které šlo jen stěží chápat jako záměr zákonodárce, a podle níž se recidiva vztahovala jen k jednáním podle § 247 odst. 1 písm. a) až d) tr. zák., nikoli však k jednání podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. Tento problém by nenastal při zachování obvyklé formulace „takový čin“. Dalším důsledkem této nešikovnosti ze strany zákonodárce bylo, že s ohledem na znění § 205 odst. 2 TrZ muselo být podle § 419 TrZ rozhodnuto o zkrácení či nevykonání trestu ve značném množství věcí. Vzhledem k časové působnosti trestních zákonů může mít ustanovení § 205 odst. 2 TrZ dodnes, navzdory poměrně brzké novelizaci účinné od prosince roku 2012, negativní dopad na aplikaci práva v případech trestného činu krádeže, protože stále platí i pro některé hypotetické případy pro futuro, přestože aktuální úprava již zní docela jinak. Tématu těchto nedostatků, které měl trestní zákoník po vstupu do účinnosti, včetně výkladu stanovisek Nejvyššího soudu České republiky [jednak k eventuálnímu souběhu samostatných skutkových podstat podle § 205 odst. 1 TrZ a § 205 odst. 2 TrZ, jednak k problému souvisejícímu s přechodným ustanovením § 419 TrZ v případech předchozího odsouzení či potrestání za trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák.], a ilustraci jejich dopadů na právní kvalifikaci v některých případech trestného činu krádeže, je v práci věnován široký prostor v její třetí části (kapitola 3.3 a její podkapitoly).

Toto pochybení ze strany zákonodárce je pozoruhodné zejména vzhledem k četnosti trestných činů krádeže a vysokému počtu případů, na něž mělo dopad. Trestní právo je jako prostředek ultima ratio vnímám jako nejzazší prostředek ochrany práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, zájmů společnosti a ústavního zřízení České republiky. Jako takové by mělo být prosté podobných chyb, které mohou mít na jeho aplikaci a odraz v praxi velmi neblahý vliv a nad jejichž dopadem, jak vyplývá třeba z příkladu uvedeného v kapitole věnované problémům určení časové působnosti v trestním právu, nelze jen ták mávnout rukou.

Jedním z cílů této práce byl ucelený a komplexní výklad úpravy trestného činu krádeže. Tomu se věnuji v kapitole o trestněprávní charakteristice krádeže (kapitola 3.4 a její podkapitoly), která je svým rozsahem nejvýznamnější částí práce. Pojednávám zde o podrobnostech aktuální úpravy trestného činu krádeže a eventualitách, na které je možné při právní kvalifikaci případů trestného činu krádeže narazit. Vedle rozboru objektu, objektivní stránky, subjektivní stránky a pachatele u trestného činu krádeže se dostává pozornosti rozboru jednotlivých vývojových stadií tohoto trestného činu, pokračování v tomto trestném činu i trestné součinnosti více osob na krádeži ve všech jejích podobách (včetně uvedení jednoduchých příkladů, které situace dostatečně ilustrují).

De lege lata byla největším nedostatkem § 205 TrZ chybná a nevhodně zvolená formulace ustanovení v druhém odstavci tohoto paragrafu, o níž jsem se zmiňoval již dříve. To však neznamená, že současné znění § 205 TrZ je perfektní a nelze mu nic vytknout.

Naopak de lege ferenda, jak již bylo zmiňováno v posledním odstavci kapitoly 3.3.5 věnované novelizaci trestního zákoníku zákonem č. 330/2011 Sb. (v návaznosti na citovaný článek J. Říhy) by bylo vhodné vypustit ze zákona okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) TrZ. Ta se vyznačuje jednak tím, že při splnění jejích znaků obvykle jsou současně splněny znaky též ustanovení § 205 odst. 1 písm. e) TrZ a jednak tím, že při tak vysoké míře trestní represe zcela chybí vazba na splnění dalších znaků, jako je například vloupání nebo způsobení větší škody apod. Ustanovení se nezdá být vhodně koncipované i vzhledem k tomu, že nejpravděpodobnější užití tohoto ustanovení může nastat v případech živelních pohrom, tedy např. při v našich podmínkách častých povodních, nebo při příležitosti jiných událostí vážně ohrožujících život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. A ať už je takové jednání jakkoli zavrženíhodné a úmysl zákonodárce sebevíc chvályhodný, trestní sazba dvou až osmi let odnětí svobody je podle mého názoru přehnaná [zejména proto, že jak vyplývá ze znění zákona, pachatel se takového jednání může dopustit, aniž by naplnil kterýkoliv z alternativních znaků v § 205 odst. 1 TrZ, kromě výše zmiňované okolnosti podle § 205 odst. 1 písm. e) TrZ]. Tím se totiž toto jednání řadí naroveň zločinu krádeže ve smyslu § 205 odst. 4 písm. c) TrZ, tedy krádeži způsobující škodu třeba i jednotek milionů Kč (značnou škodu, tj. dle

§ 138 odst. 1 TrZ škodu od 500 000 Kč do výše škody velkého rozsahu, kterou je nejméně 5 000 000 Kč) nebo, z jiné oblasti trestního práva, zločinu ublížení na zdraví při způsobení těžké újmy (§ 146 odst. 3 TrZ stanoví, že „odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1“, tedy úmyslným ublížením na zdraví, „těžkou újmu na zdraví“).

Dalším problémem de lege lata je ustanovení § 207 odst. 1 TrZ o neoprávněném užívání cizí věci které je snadno zneužitelné např. zloději motorových vozidel v případech, kdy tvrdí, že si chtěli vozidlo jen půjčit („jen se projet“), tedy motorové vozidlo jen „přechodně užívat“, neboli ne „nakládat s věcí jako s vlastní“. De lege ferenda by takové jednání mělo být trestné podobnou trestní sazbou jako přečiny podle § 205 odst. 3 TrZ vztahující se na krádeže, jimiž byla způsobena větší škoda (podle § 138 odst. 1 TrZ škoda nejméně 50 000 Kč), jinak je sice nežádoucí, ale nanejvýš pravděpodobné, že bude ustanovení o neoprávněném užívání cizí věci často takto zneužíváno. V současné době totiž mohou pachatelé uvedeným způsobem uniknout přísnějšímu trestu a namísto přísnější sazbou postihovaného pokusu trestného činu krádeže podle § 21 odst. 1, § 205 odst. 3 TrZ být trestáni pouze za přečin neoprávněného užívání cizí věci ve smyslu § 207 odst. 1 TrZ.

Seznam zkratk

- TrZ – Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)
- tr. zák. – Trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon)
- Sb. – Sběrka zákonů ČR
- Sb. rozh. a stan. – Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie:

- ADAMOVIČ, K., SOUKUP L. Prameny k dějinám práva v českých zemích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004
- BALÍK, S., BALÍK ml., S. Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005
- BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK a kol., V. Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví. 1 vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita, 2009
- FENYK, J. a kol., Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. Praha: Linde, 2010
- FRANCEK, J. Velké dějiny zemí Koruny české. 1 vyd. Praha: Paseka, 2011
- JELÍNEK, J a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3. vyd. Praha: Linde, 2008
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 1 vyd. Praha: C. H. Beck, 1995
- KLÍMA, J. Zákony Chammurapiho. 1 vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1954
- KRATOCHVÍL, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1 vyd. Praha: C. H. Beck, 2009
- KUKLÍK, J. Dějiny československého práva: 1945-1989. 1 vyd. Praha: Auditorium, 2011
- MALÝ, K. Trestní právo v Čechách v 15.-16. století. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1989
- MALÝ, K. České právo v minulosti. 1 vyd. Praha: Orac, 1995
- MALÝ, K., SIVÁK F. Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918: Díl II, Právo majetkové. 2. vyd. Praha: H&H, 1992
- NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010

- NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010
- SKŘEJPEK, M. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011
- SOLNAŘ, V. a kol. Systém českého trestního práva. 1 vyd. Praha: Novatrix, 2009
- SOMMER, O. Učebnice soukromého práva římského: Díl II, Právo majetkové. 2. vyd. Praha: Všechno, 1946
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1 vyd. Praha: C. H. Beck, 2010
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012
- VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem. 1 vyd. Olomouc: ANAG, 2011

Časopisecké články:

- CÍSAŘOVÁ, D. Několik zamyšlení nad některými problémy návrhu nového trestního zákona. AUC Iuridica, 2007, č. 2, str. 39-41
- CHROMÝ, J. K právnímu pojetí recidivy v novém trestním zákoníku. Trestněprávní revue, 2009, č. 11, 325-331
- KRATOCHVÍL, V. Zpětná krádež podle trestního zákona a trestního zákoníku. Trestněprávní revue, 2011, č. 1, str. 15-18
- ŘÍHA, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č. 10, str. 291-299
- VANTUCH, P. Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb. Trestní právo, 2012, č. 1, str. 4-16

Název diplomové práce v anglickém jazyce

“The offence of theft under § 205 of the Criminal Code“

Abstract

The purpose of this thesis is to analyze the offence of theft, as the typical and the most frequent representative of all the offences against property. The reason for my research is to offer a comprehensive view to this difficult issue (the issue of theft). My study is composed of four main chapters, each of them dealing with different aspects of the topic.

Chapter one is introductory and defines basic goals and a content of the text. This chapter also includes some general considerations about the theft and about the thesis itself.

Chapter two attempts to illustrate a historical introduction of the topic. The chapter is subdivided into three main parts. The first part describes the oldest of known references about a theft in the history, the second part analyzes a development in the roman law and the third part is about the notion of the theft as it went through changes throughout Czech law history, with a special attention paid to the progress since the birth of Czechoslovakia.

Chapter three examines relevant Czech legislation. This chapter is subdivided in four main parts. There are the nature of the offences against property and the legal formulations of offence of theft in current Criminal Code, Act No. 40/2009, and in previous Act No. 140/1961, introduced in the first and second part of this chapter. The third part focuses on problems which followed the coming into force of the current law, such as complications caused by an unusual and partly wrong formulation of the theft and its consequences, and concludes by mentioning the revision of the law by the legislator and explaining the results of such change. The fourth and final part of the chapter three deals with a present legislation and it is subdivided into seven different parts. This subdivision permits to explore the most important particularities of the offence of theft in a great detail, exploring and explaining the rules from both general and special parts of Act No. 40/2009, mentioning also the various examples which help to the easier comprehension of studied material.

Finally the conclusions are drawn in the chapter four. This chapter summarizes the results of research made in previous chapters according to the legal situation *de lege lata* and there are also some suggestions *de lege ferenda* for improvement

of the Czech penal law presented, offering some convenient innovations regarding to the legal situation of the offence of theft.

Abstrakt

Účelem této práce je zkoumání trestného činu krádeže, jako typického a nejčastěji se vyskytujícího zástupce majetkových trestných činů. Smyslem mého zkoumání je nabídnout komplexní pohled na tuto obtížnou problematiku (problematiku krádeže). Má studie se skládá ze čtyř hlavních částí, přičemž každá z nich se zabývá odlišnými aspekty tohoto tématu.

První hlavní část uvozuje do problematiky a vymezuje základní cíle a obsah textu. Tato část též zahrnuje některé obecné úvahy o krádeži a o práci samotné.

Druhá hlavní část představuje historický úvod do tématu. Tato část je dále rozdělena do tří podřazených částí. První z nich popisuje nejstarší známé zmínky o krádeži ve světových dějinách, druhá analyzuje vývoj v římském právu a třetí se zabývá pojmem krádeže tak, jak se vyvíjel napříč dějinami českých zemí, se zaměřením zvláštní pozornosti na postup od zrození Československa.

Třetí hlavní část zkoumá příslušné české právní předpisy. Tato oblast je dále rozdělena do dalších čtyř podřazených částí. V první a druhé z nich jsou uvedeny jednak obecně povaha majetkových trestných činů a jednak zákonné definice trestného činu krádeže podle současného trestního zákoníku, zákona č. 40/2009 Sb., a podle jemu předcházejícího trestního zákona, č. 140/1961 Sb. V třetí z nich se pozornost zaměřuje na problémy, které následovaly po vstupu současné právní úpravy v účinnost, tedy komplikace způsobené neobvyklou a částečně chybnou formulací krádeže a jejich důsledků. Je uzavřena zmínkou o novelizaci právní úpravy a vysvětlením změn, které tato novelizace přinesla. Poslední z těchto čtyř částí se zabývá aktuální právní úpravou a je dále rozdělena do sedmi částí. Toto rozdělení umožňuje velmi detailně analyzovat nejdůležitější specifika trestného činu krádeže, a to prostřednictvím prozkoumání a vysvětlení ustanovení jak obecné tak zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb. a uvedení různých příkladů, které napomáhají pochopení studovaného materiálu.

V poslední čtvrté hlavní části jsou vypracovány závěry práce. Tato část shrnuje výsledky zkoumání učiněného v předcházejících částech z pohledu právního stavu *de lege lata* a obsahuje některé návrhy *de lege ferenda* ke zdokonalení zkoumané části

českého trestního práva, nabádáním k některým vhodným inovacím vztahujícím se k právnímu stavu trestného činu krádeže.

Klíčová slova – key-words

- krádež – theft
- trestný čin – offence
- vlastnictví – property